№ 184 ԿԻՐԱԿԻ, 23 ՕԳՈՍՏՈՍԻ

1909

ԵՐԵՍՈՒՆԵՕԹԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԿԻՐԱԿԻ, 23 ՕԳՈՍՏՈՍԻ № 184

Տարեկան գինը 10 ռուբլի. կէս տարվանը 6 ռուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԵՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.
Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.
Մեր հասցէն Тифлисъ, редакція «Мшакъ» Сергіевская ул., № 5.
Կամ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

ՄՇԱԿ

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).
Յայտարարութիւնը ընդունւում է ամեն լեզվով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողի համար 10 կոպէկ.
Տպարանի տելեֆոն № 228.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ՄՕՍԿՎԱՅԻ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏԱՆ

ԵՂԲԱՐՔ

Ա. ԵՒ ԵՍ. ԱԼՇՎԱՆԳ

կենտրոնական գլխաւոր գրասենեակի կարգադրութեամբ

ԹԻՖԼԻՍԻ ԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

Օգոստոսի 24-ից նշանակված են ժամանակաւոր սեզոնից մնացած բոլոր ապրանքները:

ԱՅՍԻՆՔՆ

Կանանց բլուզներ, պենիւարներ, մատինէ, վերևի և ներքևի իւբկաներ, երեխաների զգեստներ, պլատիցա և վերարկուներ:

30—50% ԶԻՋՈՒՄՈՎ

(կ. ե.) առ. 842. 2—1

ՎՐԱՑ ՖԻԼԱՐՄՕՆԻԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԱԺՇՏԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑԸ

Տեղափոխվեց նոր շինութիւն — Саперная ул. д. Жгенти № 18.

Դասատուների կազմը. ԴԱՇՆԱՄՈՒՐ—իշխանուհի Բ. Ամիրաջիբի, Ն. Վ. Պալաշնիկով, Օ. Մ. Պիվավարովա-Բերկ և Ե. Վ. Ֆոգէլ: ՋՈՒԹԱԿ—Ա. Ն. Կարաէվ: ՏԱՐՐԱԿԱՆ ԹԵՕՐԻԱ 1-ին և 2-րդ դասընթացք ՀԱՐՄՕՆԻԱՅԻ. ԷՆՑԻԿԼՕՊԷԴԻԱ ԵՒ ԽՄԲԵՐԳ—Զ. Պ. Պալիէվ: ՍՕԼՖԷՋԻՕ—Նաշրաձէ:

Աշակերտների ընդունելութիւնը օգոստոսի 25-ին. պարապմունքները սեպտեմբերի 1-ից: Դպրոցի և ընկերութեան վարչութեան դիւանատները բաց են ցերեկվայ ժամը 10—1 և երեկոյեան ժամը 5—7:

(առ.) (շ. կ.) 820. 2—2

!!!Հասարակութեան ուշադրութեան!!!

Կ. ՕՀԱՆԵԱՆԻ ԵՒ ՈՐԴ. ԿՕՇԿԵՂԷՆԻ ՆՈՐ ԽԱՆՈՒԹ

իշխ. Վօրոնցօվի արձանի դիմաց ս. Ալիխանեանի

Ստացված է ապրանքների մեծ քանակութիւն լաւագոյն ֆաբրիկաներից՝ Պետերբուրգի, Վիէննայի, Վարշավայի, Օդեսայի: Ապրանքի լաւ յատկութեան և նրբութեան համար ֆիրման պատասխանատու է: Գները մրցութիւնից դուրս:

Խնդրում ենք յարգելի հասարակութեանը անձամբ համոզվել:

Խ. յարգ. Կ. ՕՀԱՆԵԱՆ և Որդ.

առ. 843. 1—1

Ծախվում է «ՄՇԱԿԻ» ԽՄԲԱԳՐԱՏԱՆԸ

ՅՕԳՈՒՏ

ԱԴԱՆԱՑԻՆԵՐԻ

Եապօնական գեղանկար և բազմագոյն լուսանկարներ, հատը 60 կ.:

Դիմել գրասենեակին, Սերգիեվսկայա տ. № 5

(ե. հ. կ.) առ. 770. 10—5

Դպրոց

ԿԱՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ

Աշակերտների ընդունելութիւնը ԱՌԱՋԻՆ (աղջիկների համար երկրորդ) դասարանն և պատրաստականի բոլոր բաժանմունքները օգոստոսի 27-ից, Բեհբութեան փող. սեփ. տ. № 25.

(օգ. 23,25) 775. առ. 5—4

Կ. Մ. Հ. կանանց հիւանդ. կլինիկայի ասիստէնտ

ԲԺ. Ա. Մ. ՄԿՐՏՉԵԱՆ

Նախքան Կովկասեան Հանքային Ջրերից Մօսկվա մեկնելը, Թիֆլիսում կը մնայ մինչև սեպտեմբերի 6-ը: Կանացի հիւանդ. և մանկաբարձ. հիւանդների ընդունելութիւնը ամեն օր առ. ժամը 10—11-ը: Բէհբութեան փող. № 58. կանանց հիւանդանոց:

(շ. կ. ե. հ.) 821. առ. 6—2

ԲԺԻՇԿ

ՄԻՔԱՅԷԼ ԱՂԱՋԱՆԵԱՆ

Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս եւ մորթու հիւանդութիւնների

→ վերադարձաւ ←

և առաջվայ նման ընդունում է հիւանդների

Ընդունելութիւնը ամեն օր | 1—4 ժամը ցերեկվայ, 7—9 ժամը երեկոյեան

Միխայէլեան պր. 38 (Րէալական դպր. դիմաց), հեռ. 663.

(առ.) 841. 10—1

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կիրակի, օգոստոսի 23-ին

Ընտանեկան երեկոյթ

պ. պ. անդամների, կանդիդատների և նրանց ընտանիքների համար

Կայսերական Թատրոնների նախկին արտիստ

Բ. Բ. ԱՄԻՐՋԱՆԻ

և յայտնի ջութակահար

Դ. ԴԱՒԹԵԱՆԻ և ՖԷԴ-ՏԱՄԱՐԻՆԱՅԻ

բարեհաճ մասնակցութեամբ տեղի կունենայ

ՀԱՄԵՐԳ

երկու բաժանմունքով: Ակկոմպան. Ն. Քարտվէլով: Մանրամասնութիւնները ծրագրերում:

Սկիզբն է ճիշդ երեկ. ժամը 8½-ին:

Մուտքի վճարը համերգին 30 կոպ.

Հիւրերը թոյլատրվում են ընդհանուր հիմունքներով:

(առ.) 831. 1—1

ԴՊՐՈՑ-ՊԱՆՍԻՕՆ և ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶ

Եր. Յարութիւնեանի

(Սօլօլակ. Բեբուտովսկայա, 30)

Աշակերտ-աշակերտուհիները պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար:

Ընդունելութիւնը օգոստոսի 21-ից, ուսումը սեպտեմբերի 1-ից:

(20, 23, 25, 29 և 30) առ. 813. 5—2

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ ԵՒ ՄԱՆԿԱԿԱՆ ՊԱՐՏԷԶ

Վ. ԱՌՎ. ՍՄԲԱՏԵԱՆՑԻ

Պատրաստվում են երկսեռ աշակերտներ բոլոր միջնակարգ (և Ներսիսեան, Յովնանեան, Գայիանեան) դպրոցներ ընդունվելու: Աւանդվում են նաև ֆրանսերէն, գերմաներէն. ձեռագործ (կերտուածք, դաղում և կողովագործութիւն) և մարմնամարզութիւն: Ընտանիքիս մէջ միասին ապրելու կայ 2 աշակերտի տեղ: Ընդունելութիւնը սկսված է: Սօլօլակ, փող. Պասկեվիչի, № 13.

(շ. կ. չ. ու.) ա. 819. 6—2

ԱՆԻԻ ԹԱՆԳԱՐԱՆԸ

Պրոֆեսոր Մառը վերջացրեց այս տարվայ իր աշխատանքները:

Անին թողնելուց առաջ նա կարևոր համարեց մի համեստ տօն կատարել, պաշտօնապէս բանալով այն թանգարանը, որ շինվում էր վերջին երկու տարվայ ընթացքում նրա անմիջական ղեկավարութեան և հսկողութեան տակ:

Անին իր թանգարանով սկիզբն է դնում մի շարք գիտնական հաստատութիւնների, որոնք հանդէս կը գան մեր երկրի մէջ ուսումնասիրելու մեր երկրի հին կուլտուրան և նիւթեր ժողովելու մեր երկրի պատմագրութեան համար:

Մառի կատարած ուսումնասիրութիւնները նրա մշակած ուսումնասիրական մեթօդները հարթում են ճանապարհ և նորագոյն աւելի ընդարձակ ուսումնասիրութիւնների համար:

Անիի պեղումները ցոյց տուին, որ թէ հայերի և թէ առհասարակ Առաջաւոր Ասիայի հին կուլտուրայի և պատմագրութեան համար շատ նիւթեր կան թաղնված մեր երկրում, որոնք սպասում են իրանց հետազօտողներին:

Մենք մեր կողմից շնորհաւորելով Անիի թանգարանի բացումը՝ ցանկութիւն ենք յայտնում, որ Անիի ուսումնասիրութիւնները շարունակվեն առաջ գնալ Մառի հեղինակաւոր ղեկավարութեան տակ և միևնոյն ժամանակ մշակվի հետազօտութիւնների մի սիստեմ մեր երկրի և միւս նշանաւոր կուլտուրական մնացորդների գիտնական ուսումնասիրութեան համար:

Ա. Ք.

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Թէհրան, 17 օգոստոսի

«Рус. Сл.»-ի թղթակցին գահընկէց Մահմէդ-Ալի շահն ասել է. «Ես գնացի ռուսական միսիան նրա համար, որ ինձ ասացին, թէ այդ ճանապարհով ինձ կաջողվի փրկել գահը, հանգստացնել ժողովուրդը: Ես մտադիր էի բանակցութիւն սկսել ռուսաց և անգլիական կառավարութիւնների հետ, խնդրելով յայտնել՝ որ ես համաձայն եմ անմիջապէս կատարել բոլոր այն պահանջները, որ առաջադրել են ժողովրդի ներկայացուցիչները, բայց իրապէս ես գերի էի. ինձ ասացին, որ ժողովուրդն ընդունում է իմ հրաժարականը: Եթէ ես գէթ մի օր մնայի Սալթանէթ-Աբադում այն ժամանակ գործը կընդունէր ինձ համար աջող ընթացք»:

Նոյն թղթակցին նախկին պրեմիէր Սաադ-Դօվլէն ասել է.

«Յեղափոխականների գալուց յետոյ, ես մի ֆերման կազմեցի բոլոր բողոքների բաւարարութիւն տալու մասին. մտադրութիւն կար նոյնիսկ զումարել հիմնադիր ժողով հիմնական օրէնքների մշակութեան համար. այդ բանը հաղորդվեց Սիփէհդարին և Սարդար-Ասադին. նրանք համաձայնեցին իմ առաջարկութեանը և դադարեցրին պատերազմական գործողութիւնները, բայց որում մանիֆէստի յայտարարութիւնը նշանակվեց հետևեալ առաւօտը: Մինչդեռ՝ գիշերը շահի մօտ եղան անգլիական միսիայի երկու անձեր, որոնց հետ խօսակցելուց յետոյ Մահմէդ-Ալին վճռեց մեկնել ռուսական միսիան և գնաց, երբ հաշտութիւնն արդէն կընքված էր:

Երկու պետութիւնների գործողութիւնները նախկին պրեմիէրը ընդունում է ոչ այնքան անկեղծ: Մեծ պետութիւնները, յայտնեց նա, չը կատարեցին իրանց պարտականութիւնները, երբ ինձ յանձնարարված էր վե-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ԴԷՊԻ ԳՈՒՆԻԲ

Դէպի Գունիբ են շտապում հազարաւոր մարդիկ:

Զինւորական և քաղաքացիական պաշտօնեաներ, զօրամասեր, մասնաւոր հետաքրքրվողներ, լրագրական թղթակիցներ գնում են Գունիբ ներկայ լինելու օգոստոսի 25-ի տօնին:

Գունիբում, ուր Դաղստանի վերջին պետը՝ Շամիլը երկարատև մաքառումից յետոյ գերի ընկաւ և այդպիսով վերջ դրվեց կովկասեան պատերազմներին, խոշոր դէպքի յիսնամեայ այդ տարեդարձին հանդէս է պատրաստվում տօնելու այն օրը, երբ ամբողջ Կովկասը առանց բացառութեան հրատարակվեց իբրև միաձոյլ մաս Ռուսաստանի:

Դաղստանը և Գունիբը այժմ առարկայ են ընդհանուր ուշադրութեան և հետաքրքրութեան:

Աչքի առաջ ունենալով այդ հանգամանքը, վերարտադրում ենք մեր տպաւորութիւնները, որ ստացել ենք դէպի Գունիբ կատարած անցեալ ճանապարհորդութիւնից:

—

Թեմիր-Խան-Շուրայից ես ճանապարհ ընկայ օգոստոսի 19-ին կէսօրից յետոյ:

Ճանապարհորդի համար Դաղստանը իր տեսարաններով ու կենցաղով ներկայացնում է առանձին հետաքրքրութիւն:

Նայում էք ձեր շուրջը և ամեն տեղ տեսնում էք մի դու մաքառում մարդու և բնութեան մէջ:

Դաղստանը այդ մաքառման ամենախոշոր և ամենազօրաւոր ասպարէզներից մէկն է:

Եւ ճանապարհորդը շատ անգամ հարց է տալիս իրան, թէ ինչպէս է Դաղստանում բարձր և բարդ կուլտուրան շաղկապվել մարդկային բնութեան վայրենի արտայայտութիւնների հետ:

Իւրատեսակ է այստեղի մարդը իր սովորութիւններով և աշխատանքի եղանակով:

Դիտում էք ձեր շուրջը և ամեն տեղ տեսնում էք միայն յեռանդուն աշխատանքի մէջ:

Դաղստանցի տղամարդը ամօթ է համարում ֆիզիքական աշխատանքով պարապվել և կնոջ վրա է գցել այն գործերը, որ ուրիշ տեղերում տղամարդու բաժինն են կազմում:

Տղամարդը՝ աւանդական հասկացողութիւններով՝ զինուոր է, տան և գիւղի պաշտպանը:

Եւ թէև հին կեանքը անցել է և այլ ևս մշտական ռազմիկի անհրաժեշտութիւն չը կայ, այնուամենայնիւ դեռ տղամարդը պահպանել է իր հին դիրքը:

Աշխատում է կինը, որը և հող է մշակում, և արտեր է հնձում, և բեռներ է կրում:

Ուր որ նայում էք՝ ամեն տեղ միայն կնոջն էք տեսնում աշխատանքի մէջ:

— Դաղստանի տղամարդկանց ես տեսել եմ Բագւում աշխատանքի մէջ,—հաղորդեցի ես կառապանին:

— Այո, ճիշդ է,—պատասխանեց նա,— այնտեղ ուրիշ երկիր է, այնտեղ ծաղրող չի լինիլ. իսկ այստեղ սովորոյթը արգելում է:

— Միթէ փոփոխութիւն չէ նկատվում վերջին տասնեակ տարիների խաղաղ կեանքից յետոյ:

— Փոքր ինչ փոփոխութիւն կայ, բայց դեռ թոյլ:

Դաղստանի արտերում մեծ տեղ է բռնում սիմինդրը և նրա հատիկները կազմում են այստեղի ուտեստի մի նշանաւոր մասը:

Դաղստանցու անդուլ աշխատանքի և հողի գեղեցիկ մշակութեան շնորհիւ սիմինդրի արտերը տալիս են մեծ եկամուտ այստեղի գիւղացուն:

Ճանապարհը անցնում էր կրահող տարածութիւններով, որոնք շատ շուտ այրվում են կիզիչ արեգակից, ուր որ ջրի պակասութիւն է զգացվում: Բայց դրա փոխարէն այնտեղ, ուր ջուր գոյութիւն ունի, ճոխ կերպով զարգանում է բուսականութիւնը:

Առաջին օթևանս եղաւ Ջենգուտայ գիւղը, ուրեղ իջևանեցի մինչև առաւօտ և առիթ ունեցայ փոքր ինչ ծանօթանալու տեղական ժողովրդի և նրա կենցաղի հետ:

(Կը շարունակվի)

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ

V *)

Պարսկաստանի վերջին տարիների ընտեսական բնաշրջումը (էվօլիւցիան) նրան գցեց կապիտալիզմի շաւղի մէջ: Մինչդեռ նրա տնտեսական, հասարակական կեանքում կատարվում էր այդ պրօցեսը, նրա քաղաքական կազմը շարունակում էր մնալ նախկին դրութեան մէջ և չէր ենթարկվել համապատասխան փոփոխութեան: Այդ կազմը, ծնունդ հին յարաբերութիւնների, բնականաբար պիտի արգելք լինէր, ինչպէս նախորդ յօդուածներում տեսանք, հասարակական նոր յարաբերութիւնների զարգացմանը: Այդ կազմից դժգոհ էին հասարակական շատ շերտեր, բայց գլխաւորաբար նրա առաջադէմ տարրերը:

Դժգոհ էր կառավարութիւնից, ամփոփելով կրկնենք, առևտրական և արդիւնագործող բուրժուազիան, որովհետև խոշոր ֆէօդալների կամայական կառավարութիւնը ստեղծել էր երկրում կեանքի, գոյքի կատարեալ անապահովութիւն. որովհետև կապալային սիստեմը և կաշառակերութիւնը դատարաններում և կառավարական բոլոր միւս հիմնարկութիւններում ուղղակի կաշկանդում էին նրան ամեն մի քայլափոխում. որովհետև խոշոր ֆէօդալների շահատակութիւնները, ժողովրդական մասսաների անասելի շահագործութիւնը երկիրը գցել էին ծայր աղքատութեան ճիրանների մէջ. և վերջապէս այն պատճառով, որ նրա շահերը լայն բաց էին արել Իրանի դռները Եւրոպայի ֆինանսական և արդիւնագործող բուրժուազիայի առաջ. իսկ այդպիսի պայմաններում առևտրի, տեղական արդիւնագործութեան զարգացման մասին խօսք լինել չէ կարող:

Դժգոհ էին տիրող քաղաքական ռէժիմից գիւղացիութիւնը, այն պատճառով որ սկսած շահից մինչև վերջին ոստիկանական պաշտօնեան և գիւղատիրոջ ծառան ծծում էին նրա արիւնը. արհեստաւորն ու բանւորը, որովհետև արհեստական սով ու թանգութիւնը ամենից աւելի ուժգնօրէն ու դառնօրէն անդրադառնում էին նրանց վրա, որովհետև խրօնիկական դարձած այդ երևոյթը ամենից աւելի այլասերում է նրանց:

Տիրող ռէժիմի վրա խորթ աչքերով էր նայում նոյնպէս կղերականութիւնը. սակայն, ինչպէս տեսանք, այլ էին սրա դժգոհութեան պատճառները, այլ՝ բուրժուազիայի, գիւղացիութեան, աշխատաւորութեան դժգոհութեան մօտիվները. ուրիշ խօսքով՝ կղերականութեան դժգոհութեան հիմունքները բոլորովին տարբերվում էին պարսկական բուրժուազիայի (Tiers Etat-ի) հիմունքներից: Մինչդեռ առաջինը հետապնդում էր յետադիմական ձգտումներ, երկրորդը, ընդհակառակը, հետապնդում էր առաջադիմական ձգտումներ:

Մեր ուշադրութիւնից չը պիտի վրիպի նաև հասարակական մի այլ խաւ, երիտասարդ ինտելիգենցիան: Չը նայած պարսկական յեղափոխութիւնը չէ ունեցել իր Մօնտէսկիօները, հօլբախները, էնցիկլօպեդիստները, չը նայած նրա աշխարհիկ փոքրաթիւ ինտելիգենցիան ընդամենը 2—3 տասնեակ տարիների գոյութիւն ունի, սակայն հէնց ծնվելու օրից նա եղել է օպպօզիցիօն տարր պետութեան մէջ: Աշ-

*) Տես «Մշակ» № 183.

րականգնել սահմանադրութիւնը։ Այժմ նրանք վարում են տարօրինակ քաղաքականութիւն։ Նոր կառավարութիւնը փող չունի, մարդիկ չունի, առանց աջակցութեան ոչինչ չէ կարող անել, իսկ մեծ պետութիւնները օգնութեան փոխարէն կարծես միշտ ուզում են մի բան շահել Պարսկաստանի անկարգութիւններից։ («Б.»)

—

Թէհրան, 21 օգոստոսի

Ժամանեց Թիւրքաց նոր դեսպան Խասսա-բէյ։

Չը նայելով յայտարարված ամնիստիային, օտար պետութիւնների միսիաներում նստած անձինք չեն դուրս գալիս, վախենալով ժողովրդական վրէժխնդրութիւնից, և ցանկանում են արտասահման գնալ։ Նրանք խնդրում են պահակներ միսիայից։ (Հ. Գ.)

—

Լոնդոն, 21 օգոստոսի

Րէյտէրին հաղորդում են Թէհրանից, որ նախկին շահը հրաժարվեց առարկելուց Ատրպատականի նրա կալուածները կառավարութեանը անցնելու դէմ։ Պարսից կառավարութեան և անգլիական ու ռուսական պատուիրակների խորհրդակցութիւնը, որ կայացաւ ռուսական միսիայում, արձանագրութիւն կազմեց, որով նախկին շահի ուղևորութիւնը պէտք է կայանայ արձանագրութիւնը ստորագրելուց երեք օր յետոյ։ Շահին նշանակված է տարեկան 100,000 Թուման Թոշակ։ (Հ. Գ.)

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Վարշավա, 21 օգոստոսի

Վարշավայի նահանգական ատեանի կարգադրութեամբ, ընկերութեան կանոնադրութիւնը խախտելու պատճառով, դպրոցական վճարի ընկերութիւնը դադարեցվեց իր բոլոր բաժանմունքներով։ Վարշավայում ապրող լատիշները կազմակերպեցին լատիշեան փոխադարձ օգնութեան ընկերութիւն։ (Հ. Գ.)

—

Ստոկհոլմ, 2 օգոստոսի

Շվեդական հեռագրական գործակալութեան հաղորդագրութեան համեմատ, օգոստոսի 24-ին սպասվում է ընդհանուր գործադուլի դադարումը։ (Հ. Գ.)

—

Ստոկհոլմ, 21 օգոստոսի

Գործադուլային կազմակերպական կոմիտէտը որոշեց վերսկսել աշխատանքները ոչ ուշ օգոստոսի 24-ից բոլոր արդիւնաբերական ձեռնարկութիւնների մէջ, ի բաց առեալ նրանց, որոնց դուրս են կանգնած շվեդական այն գործատէրերի դաշնակցութեան անդամները, որոնց բանւորները միացան գործադուլին համերաշխութեան զգացմունքից դրդված և որոնք պատրաստ են նորից ընդունել բանւորներին։ Կոմիտէտը հարցրեց կառավարութեան միջնորդին, թէ արդեօք կառավարութիւնը միջնորդի դեր կը կատարէ՞ այժմ։ Սեղերբօրգ պատասխանեց, որ կառավարութիւնը չի հրաժարվի կոնֆլիկտին միջամտելուց, եթէ վերջինս բաւականանայ միայն այն կողմերով, որոնք մասնակցել են վէճին հէնց սկզբից։ (Հ. Գ.)

—

Կ. Պոլիս, 21 օգոստոսի

Սալոնիկ գնալիս՝ այնտեղ ռուսական հիւանդանոցի կառուցման աշխատանքները աւարտելու համար՝ այստեղ ժամանեց Սալոնիկի ռուսական նախկին ընդհանուր հիւպատոս Գիրս։

—

Պարիզ, 21 օգոստոսի

Հաւասին հաղորդում են Տանժէրից, որ սուլթան Մուլայ-Հաֆիզը հաւաստիացումներ տուեց ֆրանսիական հիւպատոսին, որ Ռօգիի կողմնակիցներին պատժի ենթարկելը, որ հիւպատոսները բողոք առաջացրեց, այլևս տեղի չի ունենայ։ (Հ. Գ.)

—

Մարիէնբադ, 21 օգոստոսի

Ժամանեց Էդուարդ Թագաւորը։ (Հ. Գ.)

ՕԴԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ

Բրատչիանօ (Իտալիա), 21 օգոստոսի

Այսօր 1000 մետր բարձրացաւ զինւորական օդապարիկը և քամու դէմ Թռիչք կատարեց մինչև 40 կիլօմետր արագութեամբ մի ժամում։ Թռիչքը ցոյց տուեց օդապարիկի տեխնիկական աչքի ընկնող յատկութիւնները։ (Հ. Գ.)

—

Պարիզ, 21 օգոստոսի

Առաւօտեան 5 ժամին բարձրացաւ «Րեպիւբլիկ» օդապարիկը։ Օդագնացները դիտաւորութիւն ունեն անընդհատ Թռիչք կատարել դէպի Լապալիս։ (Հ. Գ.)

—

Րիգա, 21 օգոստոսի

Երէկ երեկոյեան Րիգայի վրայով Թռաւ օդապարիկը գերմանական դրօշակով և իջաւ Կրէյցբուրգի մօտ։ Նրա մէջ գտնվում էին երեք տղամարդ և մի կին։ Օդագնացները ուղևորվեցին Եակոբշտադ։ (Հ. Գ.)

—

Ֆրիդրիխսհաֆէն, 21 օգոստոսի

«Ցեպպէլին երրորդը» երէկ ժամանեց երեկոյեան $9\frac{1}{2}$ ժամին. 22 ժամ անընդհատ Թռիչք անելուց և հաւասար իջնելուց յետոյ մտցվեց ծածկոյթի տակ։ (Հ. Գ.)

ՊՈԼՍԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿՆԵՐ

Կ. Պոլիս, 10 օգոստոս

Օգոստ. 8, շաբաթ օր, իր պաշտօնական փակումը ըրաւ պարլամենտը նախագահական ճառով մը և կայսերական խաթ-ով մը։

Պարոն նախագահը այդ օրը, իբրև նոր մարդ, որ բոլորովին ազատ է կուսակցական վրդովումներէ, որովհետև ալ պայքարի ոչինչ կար դիւանի վրայ, իր փակումի ճառը արտասանեց շատ հանդիսաւորապէս։ Կը խոստովանի, որ պարլամենտը անցաւ նախակրթական շրջանէ մը, ունեցաւ իր քննադատելի կողմերը, և սակայն բոլորովին անգործ ալ չմնաց։ Պարլամենտը լուծեց կարգ մը օրէնսգիծներ, տնօրինութիւններ ըրաւ բազմաթիւ [illegible]-ներու մասին, անցաւ տագնապալից օրերէ ու, տխուր ընդհատումէ մը ետքը, գումարուեցաւ Սան-Ստեֆանօ, մինչև որ, ազատաբար բանակին շնորհիւ, եկաւ բազմելու իր խորհրդարանի մէջ։

Նախագահը, աչքի զարնող հատուածի մը մէջ, իր խօսքերը երեսփոխաններուն ուղղելով լաւ խոստովանութիւն մը կընէ. «Տիարք երեսփոխաններ, ութը ամիս ձեզի հետ միասին աշխատեցայ։ Կը խոստովանիմ, որ ո՛չ թէ դպրոցի մէջ, այլ աշխատելով է, որ մարդ կը տեսնէ իր Թերութիւնները։ Կը խնդրեմ, որ ներողամիտ ըլլաք, եթէ, առանց գիտնալու, պակասներ գործեցի։ Անկեղծ և լուրջ նպատակի համար գործուած պակասները, կարծեմ, ցաւ չեն պատճառեր»։

Պարոն նախագահը կը յուսայ, թէ յառաջիկայ նստաշրջանը աւելի արդիւնաւոր պիտի ըլլայ, շնորհիւ փոխադարձ ծանօթութիւններու և այն փոքր փորձառութեան, որ ունեցաւ ամբողջ երեսփոխանութիւնը։ Իր ճառը վերջացուց հետևեալ խօսքերով. «Երեք ամիսէն» վերստին գումարուելու յոյսով, այսօր կը բաժնուինք իրարմէ։ Արձակուրդ մըն է աս, բայց այս արձակուրդին մէջ մեր հայրենասիրական պարտականութիւնները չեն դադրիր։ Մտածելով որ, ժողովուրդին մէջ սահմանադրութեան գաղափարին և միութեան ամրապնդումին համար, ձեր կատարելիք աշխատութիւնները յաջողին, հրաժեշտի ողջոյն կուտամ ամենքիդ»։

Բուռն ծափերու, տաք խօսքերու և ձեռքի սեղմումներու մէջ, ժողովականները ցրուեցան դպրոցականներու պէս, որոնք, հանգստի կարօտով, ուրախ զուարթ կը մեկնին իրենց հայրենի տուները։

Նորատունկեանի դէմ սկսուած հրապարակային պայքարը, որ կէտ նպատակի ունէր հրաժարեցնել զանի, այդ օրը մղուեցաւ լուռ, առանց շփոթի, ճերմակ Թուղթի կտոր մը երեսփոխանական ստորագրութիւններով մրոտելու։ Այդ ստորագրութիւնները, իբրև նախավճիռ, պիտի գային հրատարակելու հանրօգուտ շինութեանց մինիստրին տապալումը։ Ողջմիտ երեսփոխաններ, բարեբաղդաբար, արթնութիւն ունեցան հասկընելու գործին դուրս կեցող սոփեստներու, թէ մինիստրի մը տապալում տեղի կունենայ բոլորովին տարբեր հանգամանքներու մէջ, այսինքն՝ երբ հարցապնդում մը կուղղուի և անոնուած պատասխանները անգոհացուցիչ կը նկատուին, մինիստր մը ինքնին կիյնայ, մինչդեռ ստորագրութիւններ հաւաքել ու պահանջել, որ մինիստր մը հրաժարի, աննախընթաց է սահմանադրական կեանքի մէջ և մանաւանդ հակառակ՝ սահմանադրութեան։

Հիւսէին Ջահիդ, «Թանին» խմբագիրը և միևնոյն ատեն պարլամենտական, այդ վերջին փորձին մէջ ալ իր անյաջողութիւնը տեսնելով, անշուշտ դժգոհ դուրս ելաւ պարլամենտի սրահէն։

Կերևի թէ կռիւը, պայքարը, Ջահիդի համար անհրաժեշտ է. եթէ ասպարէզ չգտնէ կռուելու համար իրաւունքի անունով և իրաւացիօրէն, պիտի պայքարի անիրաւաբար, իրաւունքի պատրուակով. օսմ. կոմիտէի enfant gâté-ն է քիչ մը, և Թիւրք մամուլի մէջ ալ բաւական երես առած։ Պէտք է որ ինքը ըսէ. «Այս-ինչ մինիստրը բարձրացուցի, այն-ինչն ալ տապալեցի»։ Առաջին ձախորդութիւնն է, որ հրապարակագրական ու պարլամենտական կեանքին մէջ տեսաւ, ու ատ տեղի ունեցաւ հայ մինիստրի դէմ մղած պայքարի մէջ։ Եթէ այդ դասէն օգտուեցաւ, լաւ, իսկ եթէ ոչ՝ աւելի պիտի ունենանք գալիքին մէջ տեսնել երկար պայքարներ, իրաւ կամ անիրաւ, որպէսզի Ջահիդ բէյ շարունակէ կրկնել իր սիրած յանկերգը. «Բարձրացուցի կամ տապալեցի»։

Շահէն

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

✦ Թիֆլիսի զօրքանակին օգոստոսի 20-ին տրված է հետևեալ հրամանը. «Նորին բարձր գերազանցութիւնը, Կովկասի Փոխարքայի պաշտօնակատարը, կովկասեան ինվալիդներին օգնող ընկերութեան կենտրոնական վարչութեանը յանձնարարել է սարքել ժողովրդական զբօսանք և այլ զուարճութիւններ օգոստոսի 25-ին, Արևելեան Կովկասի գրաւման 50-ամեակի օրը։ Մշակված ծրագրով այդ օրը Արքունական Թատրոնում տեղի կունենայ հանդիսաւոր ներկայացում հինգ լեզուներով։ Ամբողջ արդիւնքը կը յատկացվի ինվալիդներին օգնող ընկերութեան։ Անկասկած, սուրբ գործին արձագանք կը տան Թիֆլիսի զորաբանակի պ. պ. օֆիցէրները և պաշտօնեաները, ուստի և առանձին զօրամասերի հրամանատարները պէտք է հոգ տանեն նախօրօք ձեռք բերել տոմսակներ։ Մինչև տոմսակները կասսային յանձնելը, կը վաճառվեն կոմենդանտական վարչութեան մէջ։ Միևնոյն օրը Թիֆլիսի Թատրոններից մէկնումէկում կը կայանայ ներկայացում զինւորների մասնակցութեամբ։ Մանրամասն ծրագիրը կուղարկվի լրացուցիչ կերպով։ «Մուզա» սինեմատոգրաֆը ցոյց կը տայ զինւորական բովանդակութեան պատկերներ ժ. 12—7-ը։ Մուտքի վճարը կը լինի 10 կոպէկ։ Սինեմատոգրաֆ այցելել ցանկացող զինւորների Թիւի մասին տեղեկութիւն կը տրվի կոմենդանտ. վարչութեանը։ Նորին բարձր գերազանցութիւնը Թոյլատրել է օգ. 25-ին յոբելեանական հանդէսներ կազմակերպող յանձնաժողովի տրամադրութեան տակ դնել երաժշտախմբերը, երգեցիկ խմբերին և զինւոր-գերասաններին։ Յետագայ ցուցմունքները ստանալու համար զօրամասերի հրամանատարները Թող կարգադրեն տեղեկանալ օգ. 22-ին, ցերեկվ. ժամը 12-ին, կոմենդանտական վարչութեան մէջ։ Լրացուցիչ տեղեկութիւնները կարելի է ստանալ նաև փոխ-կոմենդանտ Խաձէից»։

✦ Մեզ հաղորդում են, որ Կ. Պոլսի նախկին պատրիարք Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան այժմ պատրաստում է հայերէն և ֆրանսերէն հայոց եկեղեցու ընդարձակ պատմութիւնը։

✦ Նկատի առնելով որ Թիֆլիսի շուկայում կեղծված մթերքների, գլխաւորապէս իւղի, վաճառքը մեծ չափեր է ընդունում, սանիտարական հոգաբարձուներից մինը քաղաքային վարչութեանը միջնորդել է սանիտարական-բժշկական խորհրդին կից հիմնել յատուկ մարմին, որի պաշտօնը կը լինի կռիւ մղել կեղծված մթերքների դէմ կամ թէ այդ նպատակով հաստատել մասնաժողով։

✦ Երէկ ցերեկով քաղաքի մի քանի մասերում կատարվեցին շուրջկալներ, որոնց ժամանակ ձերբակալվեցին շատ անգործ մարդիկ։

✦ Զուբալովեան ժողովրդական տան գրադարան-ընթերցարանը յուլիս ամսվայ ընթացքում այցելել են 2714 հոգի։

✦ Թիֆլիսի քաղաքային դումայի հերթական նիստը, ինչպէս յայտարարված է, նշանակված է սեպտեմբերի 7-ին։ Լսում ենք, որ ձայնաւորներից մինը մտադիր է առաջարկութիւն անել ուղարկելու Թիֆլիսի ինքնավարութեան կողմից ներկայացուցիչներ՝ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի օծման։

✦ Այս օրերս լոյս տեսան «Աղբիւր» մանկական ամսագրի №№ 7—8 և «Տարազ» պատկերազարդ հանդէսի №№ 7—8։ «Տարազի» այդ համարի մէջ կան բազմաթիւ պատկերներ, որոնց մէջ Մեծն Պետրոսի, Վիլհէլմ II կայսրի, Էդուարդ VII Թագաւորի, Ալեքսանդրա Թագուհու, Ալեքսանդրա Ֆէօդորովնա կայսրուհու, Նիկոլայ II կայսրի, Պիշօնի, Կլեմանսօյի, Դելկասէի և այլ լուսանկարներ։ Անհասկանալի է մնում միայն, թէ ինչ առիթով են դրված Վանցեանի և Ահարոնեանի պատկերները։ Երբ պատկերները դրվում են առանց բացատրութեան և յարմար առիթի, նրանք կորցնում են իրանց նշանակութիւնը։ Համարը տպված է մաքուր, գեղեցիկ և ճաշակով։

✦ Մօտ օրերս աւտոմօբիլների հաղորդակցութիւն է սկսվել Քութայիսի և Խոնիի միջև։

✦ Զմիւռնիայում վերջերս սկսել է հրատարակվել «Դաշինք» անունով մի նոր հայ օրաթերթ քաղաքական և գրական բովանդակութեամբ։ Մենք ստացանք այդ նոր Թերթի առաջին համարները։ Արտօնատէրն է Հ. Մամուրեան։ Տարեկան գինն է 25 ֆրանկ։

✦ Գանձակից Սարգօն գրում է, թէ չը նայելով որ 8—9 ամիս առաջ կատարվեց առաջնորդական յաջորդի ընտրութիւն, բայց Գանձակի յաջորդութիւնը մնում է մինչև այսօր Թափուր և գործերը կանոնաւորապէս չեն ընթանում, քանի որ շատ գործերի լուծումը կախված է յաջորդից։ Ս. Յովհաննէս եկեղեցու դպրոցի հոգաբարձութիւնը, փոխանակ առաջիկայ ուսումն. տարվայ համար պատրաստութիւններ տեսնելու, կռիւ է մղում ուսուցչական խմբի հետ։

✦ Մեծ-Ղարաքիլիսայում աշնանային ցուրտ և խոնաւ եղանակները արդէն սկսվեցին։ Յուլիսի շոգերը, ճիշդ է, շատ վատ ազդեցութիւն գործեցին եկւորների վրայ, բայց դրա փոխարէն նրանց անցկացրած մի քանի ամիսները կորան աննկատելի կերպով։ Նոր շինված տեղական ակումբի շինութիւնը իր յարմարութիւններով և մանաւանդ զովարար օդով ահագին ծառայութիւն մատուցեց ժամանակաւոր ամառանոցաւորներին։ Իսկ մի շարք պարբերական ներկայացումները, երեկոյթները և կոնցերտները գեղարուեստական բաւականութիւն տուին նրանց։ Բացի դրանից կաթնատնտեսական կուրսերի պարապմունքները և դասախօսութիւնները իրանց կողմը էին գրաւել ուսուցիչների և ինտելիգենտ մարդկանց մի ահագին խումբ։ Ամառանոցաւորների համար ապրուստը շատ էժան նստեց։ Շնորհիւ Տ. Ա. Նալբանդեանի եռանդուն ջանքերին կենսական մթերքների գինը չափազանց իջնելով որոշ մշտական նորմայի ենթարկվեց։ Օտար հիւրերը վերջապէս ազատվեցին զանազան մանրավաճառների քմահաճոյքներից և նոյն իսկ կապրիզներից։ Հացի փութը $4\frac{1}{2}$ կ., տաւարի միսը 7 կ., ոչխարինը 8 կ.։ Ուրեմն ամառանոցաւորները այս տարի գոհ սրտով բաժանվում են մեզանից, չափսոսալով իրանց կորցրած ժամանակը և ծախսած կոպէկները. դա ահագին բարոյական վարձատրութիւն է գիտակից տեղացու համար։ Եթէ եկող տարի էլ այսպէս շարունակվի, այն ժամանակ Ղարաքիլիսան ամենայն իրաւամբ կարելի է համարել մեր երկրի առաջնակարգ ամառանոցներից մինը։ Իսկ դրա համար անհրաժեշտ է, որ տեղական գիտակից մասը հասարակական գործերին մատների արանքով չը նայի։

✦ Կարսից մեզ գրում են, որ Թէև օգոստոսը վերջանալու մօտ է, բայց հայոց դպրոցի հոգաբարձութիւնը դեռ ոչ մի կարգադրութիւն չէ արել դպրոցի ուսուցչ. խմբի մասին։ Տեղացի Զ. Զամբաղեանը, ճեմարանաւարտ, 15 տարի ուսուցչութիւն արած, կարող է հրաւիրվել աւագ-ուսուցիչ, բայց հոգաբարձութիւնը նրան Թողած՝ դրսումն է որոնում։

✦ Կարսում, օգոստ. 17-ին, տեղական սիրողները ներկայացրել են Յ. Պարոնեանի «Արևելեան ատամնաբոյժ» կոմեդիան, բայց խաղը, մեր Թղթակից Միսակի ասելով, անաջող էր չափազանց։

✦ Նիժից հաղորդում են, որ օգոստ. 12-ին Ղարաբաղի Թեմի առաջնորդ Աշոտ եպիսկոպոսը Թէև սպասվում էր Նիժ գիւղում, բայց չայցելեց, մինչ նրա ներկայութիւնը Նիժում դպրոցի խանգարված գործերը կարգի դնելու համար շատ անհրաժեշտ էր։ Մեր Թղթակից Աղ-ունկ դժգոհ է Աշոտ եպիսկոպոսի մի որոշումից. մի քանի հոգի Նիժից գնալով Նուխի աշխատում են տեղացի մի երիտասարդի, որին ընտրել էր գիւղի ծխական ժողովը, քահանայ ընտրել տալ, և չը նայելով որ նա բաւականին պատրաստված անձն է, լինելով մի քանի տարի ուսուցիչ, բայց առաջնորդը նկատում է, որ լաւ կը լինէր աւելի բարձր ուսումն ունեցող անձն գտնել։ Բայց մինչև կը գտնվի այդպիսի անձն Նիժ գիւղի համար, ուր առաջ 3 քահանաներ կային, բայց այժմ մնացել է մինը։ Եւ մինչև բարձր ուսման տէր անձն, հարցնում է Թղթակիցը, կը համաձայնի առանց ռոճկի քահանայ լինել գիւղում։ Ցամենայն դէպս, Աշոտ եպիսկոպոսի վարմունքը պախարակել չէ կարելի։

✦ «Շահի նոր դաստիարակը» յօդուածը («Մշակ» № 182) վերցված է «Рус. Вѣд.» Թերթից և ոչ «Рѣчь»-ից, ինչպէս սխալմամբ նշանակված է։

✦ Մեզ խնդրում են յայտնել, որ օգ. 14-ին Անտօնեւսկայա փող. Կենչիեվայի տնից անհետ կորել է 13 տարեկան երեխայ Նիկօ Կենչիաշվիլին։ Երեխան դուրս է եկել առանց գլխարկի, չուստերով և մոխրագոյն մաշված բլուզով։ Որևէ տեղեկութիւն ունեցողներից խնդրվում է դիմել այս հասցէով Антоніевская ул. д. № 12. Кенчіевой.

✦ Թիֆլիսի արհեստաւորաց աւագի ընտրութիւնը տեղի չունեցաւ օգոստոսի

խարհիկ ինտելիգենցիան ֆէօդալական ծագում ունի։ Միջին և ստորին ֆէօդալները, զրկվելով նախկին նշանակութիւնից և ընկնելով տնտեսական քայքայման պրօցեսի մէջ, հարկադրվեցին իրանց մնացած միջոցները յատկացնել իրանց զաւակների զինւորական կրթութեանը՝ գլխաւորապէս Եւրօպայում, որպէսզի նրանց համար դէթ հնարաւոր լինի բանակի և կամ պետական հիմնարկութիւնների մէջ պաշտօններ ձեռք բերել։ Սակայն այդ յոյսերը միշտ ի դերև են անցել. հայրենիքը իր փոքրաթիւ ինտելիգենցիայի վերաբերմամբ միշտ եղել է անհիւրընկալ։ Երբ այս կամ այն պաշտօնի բաշխման հարցում գլխաւոր դեր են խաղում կապալավարձի քանակը և կաշառակերութիւնը, երբ ընդունակութիւնն ու պատրաստութիւնը կորցնում են իրանց նշանակութիւնը, ֆէօդալական ինտելիգենցիայի առաջ պաշտօնների դռները առհասարակ փակ պիտի մնային *)։ XX դարի սկզբում ինտելիգենցիան քանակով աւելի էր աճել. բացառութեամբ մի քանի արտօնեալների, մնացածների համար ոչ միայն չը կար մուտք պաշտօնէութեան մէջ, այլ և, բէլգիացիների գալուց յետոյ, աւելի ևս սահմանափակվեց նրանց ընդունելութիւնը մի քանի հիմնարկութիւններում—մաքսատներում, պօստատներում և այլն։ Իսկ կառավարութիւնը ինչ կրթական-կուլտուրական հիմնարկութիւններ է հիմնել, որպէսզի դէթ այնտեղ նա մուտք ունենար։ Ինչպէս քիչ վերևում յիշեցի, ֆէօդալական ինտելիգենցիան եղել է պետութեան մէջ օպպօզիցիօն տարր հէնց իր ծագման օրից. յեղափոխութիւնից շատ առաջ նա մղել է խուլ կռիւ կառավարութեան դէմ և աշխատել է որոշ րէֆօրմներ մտցնել երկրում։ Նրա աչքի ընկնող ներկայացուցիչն է եղել, յեղափոխութիւնից առաջ, հայերիս ծանօթ Մելքոմ խանը, որը մշակել էր իր կենդանութեան ժամանակ րէֆօրմների ծրագիր և առաջարկել Նասրէդդին շահին, բայց ծրագիրը թէ շահին և թէ պրեմիեր-մինիստրին (սադրազամ) դուր չեկաւ և այդ պատճառով Մելքոմ խանը աքսորվեց Եւրօպա և միայն Մուզաֆֆէր-Էդդին շահի Թագաւորութեան ժամանակ վերստին ստանձնեց դեսպանութեան պաշտօն Եւրօպայում։

Դասակարգային յարաբերութիւնները այսպէս լարված դրութեան մէջ էին, երբ ծագեց ռուս-ճապօնական պատերազմը։ Այդ պատերազմը զարմանալի հետաքրքրութիւն առաջ բերեց Պարսկաստանում, մանաւանդ նրա բուրժուազիայի և ինտելիգենցիայի մէջ։ Մեծ հրապարակով և նախանձով խօսում էին Ճապօնիայի յաղթանակների մասին և նրա բոլոր աջողութիւնները վերագրում նրա կառավարութեանը, որը աշխատել է իր պետութեան տնտեսական և քաղաքական բարգաւաճման, նրա զաւակների խնամքի և կրթութեան համար, և հէնց այդ պատճառով վերադանցում է եւրօպական մի քանի պետութիւնների ու վերջապէս յաղթում Ռուսաստանի պէս հսկային։

Ռուս-ճապօնական պատերազմին յաջորդում է Ռուսաստանի 1905 Թ. յեղափոխութիւնը, որը նուազ ազդեցութիւն չէ ունենում ժողովրդի դժգոհ տարրերի վրայ։ Սկսվում է խուլ ագիտացիա ժողովրդի մէջ. հասարակական բոլոր հաւաքատեղիներում հայրենի կառավարութեան յոռիութիւնը ընդհանուր խօսակցութեան առարկայ է դառնում և դժգոհութիւնը հետզհետէ տարերային բնոյթ է ընդունում։ Թէ ինչ եղանակով է տարվել ագիտացիան, դժուար է շօշափելի կերպով ասել այժմ։ Պարսիկ հոգևորականութիւնը այնպէս կղզիացրել է մահմեդական ժողովրդին Պարսկաստանում ապրող միւս՝ այլադաւան տարրերից, նա կարողացել է այնպիսի անջրպետներ հիմնել քրիստոնեաների և մահմեդականների մէջ, որ մեր հայրենակիցների մտորումներն ու գործունէութիւնը մեզ յայտնագործվել են [illegible] հասարակ այն ժամանակ, երբ արտայայտվել են փողոցում, բոլորի ներկայութեամբ։ Նոյնպէս մեղադրելի չեն նաև հայկական մանր-բուրժուական միջավայրի ծնունդ «ազգային» կուսակցութիւնները, որոնք հայերի փրկութեան ծանրութեան կշիռը տեղափոխել են Թիւրքահայաստան և զբաղեցրել տարբեր հողերի մէջ ապրող և տարբեր դասակարգային շահեր հետապնդող հայերին այդ quasi գլխաւոր հարցով, ոչ միայն այն հայերին, որոնք բաժանում են նրանց հայեացքները և կամ համակրում նրանց, այլ և նրանց, որոնք ունեցել են տրամագծօրէն հակառակ հայեացքներ։ Հասկանալի է թէ ինչու։ Զարմանալի չէ, երբ, յաճախ, օրինակ, մի միջակ վաճառական, պրակտիկայի ընթացքում, ձեռք է բերած լինում շատ աւելի ծանօթութիւններ հէնց օրինակ Պարսկաստանի տնտեսական կեանքի վերաբերմամբ, քան մի որևէ կուսակցական։ Երբ մարդ ապրում է պատմական այս տեսակ վայրկեաններ, հայ կուսակցութիւնների Թոյլ կողմերը աւելի են զգալի դառնում։

Որ ագիտացիա և պրոպագանդա մղվելիս է եղել ժողովրդական լայն մասսաների մէջ, դրան պերճախօս ապացոյց կարող է լինել այն փաստը, որ Մահմեդ-Ալի շահը, երբ Թագաժառանգ էր և նստում էր Թաւրիզում, շրջապատված էր բազմաթիւ լրտեսներով, որոնց ամենին վարձատրում էր։

«Ժողովուրդը սկսեց մտածել միանալու և պաշտպանվելու մասին ճնշումներից, կամայականութիւններից և յափշտակութիւններից։ Գումարվում էին գաղտնի խորհրդակցութիւններ, տրվում էին հանդիսաւոր խոստումներ իրար չը դաւաճանելու համար։ Ոչ մէկին չէին հաղորդում այն՝ ինչի մասին խօսվում էր ժողովներում։ Թագաժառանգի (այժմ Մահմեդ-Ալի շահ՝ ծանօթ. Ա. Զ.) լրտեսներին աջողվում էր մուտք գործել այդ ժողովների մէջ։ Նա լրտեսներ ունէր ժողովրդի տարբեր դասակարգերի, տարբեր ազգութիւնների մէջ. լրտեսների մէջ կային և՛ կանայք, և՛ մարդիկ, և՛ Թալաբաներ, և՛ ծառաներ և այլն» *)։

Սկսվում են «[illegible]նոյն ժամանակ պարսկական արտասահմանեան երիտասարդ մամուլի յարձակումները [illegible]ների, մինիստրների, կառավարութեան վրա [illegible]։ Հնդկաստանում հրատարակվող «Հապլ-[illegible]-Մաթինը», պարսկական բուրժուազիայի [illegible] հարազատ օրգանը, կրկնապատկում է [illegible] շահերը և ժողովրդի առաջ մերկացնում [illegible] պատկերաց[illegible] կառավարութեան ինչ [illegible] իրեան

Թաւրիզ Արշ. Չոպ[illegible]

(Կը շարունակվի)

*) Այդ է պատճառը, որ Ամիր Բհադուր Ջանգի նման վերին աստիճանի տգէտ մարդիկ կարողանում են ստանձնել պատերազմական մինիստրի ծանր պաշտօնը։ Ա. Զ.

*) Атрпетъ. „Современная Персія“, стр. 48.

20-ին պատուիրակների թւի պակասութեան պատճառով։

Աղեքսանդրապօլսի Դարիա Գեօրգ. Իւրամելաշվիլին խնդրամատոյց է եղել թոյլատրել իրան հրատարակել վրացերէն ամենօրեայ թերթ «Սախալխո գազեթի» (ժողովրդական լրագիր) անունով։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ ԵՒ ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԻ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

—

Չ. Դարվինի յիշատակի տօնման առիթով Կեմբրիջի համալսարանը օտարազգի պատգամաւորներից 21 հոգու տուեց honoris causa բնական գիտութիւնների դոկտորի դիպլոմ։ Դիպլօմներից մինը տրվեց ի միջի այլոց Չ. Դարվինի որդի յայտնի բուսաբան Ֆրէնսիս Դարվինին։ Միւս դիպլօմները ստացան ութ գերմանացիներ (կենդանաբաններ Բիւչլի, ֆօն-Գրաֆֆ, Հերտվիգ, բուսաբաններ Գեօբէլ, կոմս Սօլմս-Լաուբախ, ֆօն-Ֆեխտինգ, անատոմ և անտրոպօլոգ Շվալբէ և ֆիզիօլոգ Մ. Ֆերվօրն), երեք ֆրանսիացիներ (պր. Ր. Բօնապարտ, կենդանաբան Պէրրիէ, Րէնէ Ցէյլէր), երեք ամերիկացի (ֆիզիօլոգ Loeb, կենդանաբան Վիլսօն և Սմիտսօնօվի ինստիտուտի քարտուղար Դուլմալ Ուէշկօտ), մի բելգիացի (Վան-Բինէդէն), մի շվէյցարացի (բուսաբան Շօդա), մի դանիացի (Գար. Գեֆդինգ, պրօֆ.), մի հօլլանդացի (Գ. դէ-Ֆրիզ), մի չեխ (Ֆ. Վէյդօվսկի) և մի ռուս (Կ. Տիմիրեազեվ)։ Դիպլօմները յանձնելու ժամանակ հասարակական հռետոր բժ. Սէնդիսը դիմեց իւրաքանչիւրին լատիներէն, մատնանշելով նրա գիտական աշխատանքները։

Յուլիսի 3-ին տեղի ունեցաւ Նոր գիտութեանց ճեմարանի բացումը Հէյդելբերգում, որի սկզբնաւորութեան համար Հէնրիխ Լայցը նուիրել է մի միլիօն մարկ։ Ճեմարանը բաժանվում է երկու դասարանի՝ 1) փիլիսոփայութիւն և պատմութիւն և 2) բնագիտութիւն. ամեն մի դասարանում առանձին քարտուղար. նախագահի կոչում չը կայ։

Նոյեմբերի սկզբին կը սկսեն պարապմունքները Պարիզում նորերս հաստատված օդագնացութեան բարձրագոյն դպրոցում։ Դպրոցի դասընթացքը միամեայ է։ Առանձնակի ուշադրութիւն դարձվելու է գործնական ուսուցման վրա։

Պարիզի համալսարանը ստացաւ 2 խոշոր նուէրներ։ Գ. Դեօտշ (Deutsch) նուիրեց 500,000 ֆրանկ և պատրաստակամութիւն է յայտնել ամեն տարի տալ դարձեալ 150,000-ական ֆրանկ աէրօտեխնիքական ինստիտուտ հիմնելու համար։ Վ. Զախարօվը (Basil Zakaroff) նուիրեց 700,000 ֆր., որոնց տոկոսիքը գործադրվելու է բնական գիտութիւնների ֆակուլտէտում ավիացիայի ամբիօն հաստատելու համար։ Երկու հաստատութիւններն էլ կոչվելու են նուիրատուների անուններով։

Պրուսական ժողովրդական լուսաւորութեան մինիստրութեան և ամերիկական երկու համալսարանների (կօլումբիական՝ Նիւ-Եօրքում և Հարվարդի՝ Կէմբրիջում) փոխադարձ համաձայնութեամբ սահմանվում է պրօֆեսօրների փոխանակութիւն մի սեմեստրի համար, որպէսզի երկու երկրների պրօֆեսօրները հնարաւորութիւն ունենան մանրամասնօրէն ծանօթանալու դասաւանդութեան դրութեան հետ ուրիշ երկրում, իսկ ուսանողները՝ սովորել օտարազգի համալսարանների լաւագոյն դասախօսների մօտ։ Առաջին անգամ Կօլումբիայի համալսարանը հրաւիրվեց Բերլինի աշխարհագրութեան պրօֆ. Պէնկը, իսկ նրա ամբիօնը Բերլինում գրաւեց ամերիկացի յայտնի աշխարհագէտ Դէվիսը։ Այս գործը ամուր հիմքերի վրա դնելու համար ենթադրում են ունենալ 2 միլիօն ֆրանկ դրամագլուխ։

ՖԵԼԻԷՏՕՆ

ՆՈՐ ՑԱՒ

—

Դեռ ես եօթ-ութ տարեկան հասակից սովորել էի յարգել, ակնածել և նոյնիսկ մի տեսակ երկիւղ զգալ երկու տեսակ մարդկանցից՝

Խմբագիրներից և հեղինակներից։

Խմբագիր ասելով ես հասկանում էի ամենախելօք, ամենից գիտնական և ամենից բարկացկոտ մարդուն։

Խմբագիրը իմ երևակայութեան մէջ պէտք է լինէր մի մարդ, որը միշտ էլ լուրջ է, խոժոռ դէմքով, մութ ակնոցներով և անպատճառ մի որևէ ֆիզիքական պակասութիւնով կամ առաւելութիւնով. օրինակ նա պէտք է լինէր կամ շատ կարճ, կամ շատ բարձր, պէտք է ունենար մեծ միրուք, մեծ քիթ կամ դրա նման մի ուրիշ բան. ուստի ես շատ զարմացայ, երբ առաջին անգամ տեսայ «Նոր-Դարի» խմբագիր Սպանդար Սպանդարեանին, որը, բացի աչքի ընկնող սևութիւնից, ուրիշ ոչ մի խմբագրական բան չունէր, նոյնիսկ խմբագրական քիթ չունէր, իսկ ձայնը ևս ուղղակի հակախմբագրական էր։

Խմբագիրները մի ուրիշ յատկութիւն էլ պէտք է ունենային, անպայման յատկութիւն. Նրանք պէտք է անպատճառ լաւ ճառեր ասէին, այնպիսի ճառեր, որի ամեն մի խօսքը եթէ ոչ մի պուդ, գոնէ մի լիտր կշռէր. բառերը պէտք է դուրս գային բերնից հատ-հատ, կշռված, և խորամիտ, այնպէս որ ամեն մի նախադասութիւնից կարելի լինէր մի առաջնորդող կազմել, իսկ ողջ ճառից՝ գոնէ մի հաստ հատոր գիրք։

Հէնց դրա համար էլ, այսինքն որպէսզի խմբագիրները կարողանան լաւ ճառեր ասել, հասարակութիւնը (մանաւանդ գաւառական) մի հատիկ պարտականութիւն ունէր, այն է՝ առիթ տալ խմբագիրներին ճառեր ասելու. և անա հասարակութիւնը, որպէսզի իր այդ պարտականութիւնը կատարած լինէր, պէտք է խմբագիրներին հասարակական ճաշերի հրաւիրէր։ Ճաշը պէտք է լինէր առատ, բազմատեսակ, և շատ խմիչքներով և, եթէ կարելի է, բաց երկնքի տակ, դիցուք մի այգում, պատշգամբի վրա, մի խօսքով՝ բնութեան գրկում։ Խմբագիրը պարտական էր այդ ճաշերին երկու կամ շատ-շատ երեք ճառ խօսել, իսկ հասարակութիւնը պէտք է խորին ակնածութեամբ լսէր այդ ճառերը և ծափահարէր։ Ասենք՝ հասարակութեան միջից էլ կարող էին խօսողներ դուրս գալ, բայց այդ խօսողները երբէք իրաւունք չունէին հակաճառել խմբագրին, այլ պէտք է իրանց ճառերում միմիայն հաստատէին խմբագրի ասածները։

Անա թէ ինչու ես սաստիկ զարմացայ, երբ, կարծեմ 1895 թւին, «Նոր-Դարի» խմբագիր Ս. Սպանդարեանին Երևանում հիւրասիրում էին միայն թէյով, իսկ մի անգամ համարձակութիւնն ու ագիտութիւնը այն տեղը հասաւ, որ նրան այդ էլ չը տուեցին, այլ «Անգլիական» անուանված այգում, ոտի վրա կանգնած թէ խոտի վրա նստած, լաւ չեմ յիշում, լուլաճեաբաբի առաջարկեցին։

Դա արդէն խմբագրական պատւի այնպիսի նսեմացումն էր, որից այն կողմը մնում էր մի բան՝ ֆուրգօնով ճանապարհ դցել այդպիսի խմբագրին։

Սա խմբագիրն է։

Այժմ գանք հեղինակներին։

Հեղինակ ասելով ես հասկանում էի դարձեալ մեծ մարդ, եթէ ոչ խմբագրի նման, բայց նրանից ոչ շատ ցածր. օրինակ՝ Ղազարոս Աղայեանին, Ն. Տէր-Ղեւոնդեանին, Սեդրաք Մանդինեանին և ընդհանրապէս դրանց նման մարդկանց, այսինքն մարդիկ, որոնք, Հոգւոյն Սրբոյ ներշնչմամբ ասեմ թէ մի այլ շնորհով, ի ծնէ կոչված են մեզ տալ «Մայրենի լեզուներ», «Այբբենարաններ», «Նահապետական և Հայրենի աշխարհներ» մի խօսքով գրքեր, որոնցով մենք պէտք է կարդալ-գրել, հաշւել սովորէինք, պէտք է ուսում ստանայինք, մարդ դառնայինք։

Թիւրիմացութիւնների տեղիք չը տալու համար աւելացնում եմ, որ ես այն ժամանակ չէի շփոթում վիպասանին, բանաստեղծին՝ հեղինակի հետ։

Հեղինակը նա էր, որ դասագրքեր էր կազմում. բանաստեղծը նա՝ որ, ինչպէս ասում են, գլխիցը դուրս էր տալիս, բայց դուրս էր տալիս յանկաւոր բաներ. հեղինակը պէտք է լինէր անպատճառ խելօք և մռայլ մարդ. բանաստեղծը կարող էր լինել և մինչև անգամ պէտք է լինէր փոքր ինչ թեթևսոլիկ և ուրախադէմ. հեղինակը պէտք է լինէր միջակ հասակով, 40—50 տարեկան, քիչ մաշված բաճկոնով, իսկ բանաստեղծը բարակ, լղար, երկար մազերով և ոչ աւելի՝ քան 20—30 տարեկան. հեղինակը պէտք է ման գար հանդիստ, ծանրաքայլ. բանաստեղծը, ընդհակառակը, պէտք է լինէր արագաշարժ, դժգոյն դէմքով և մաշված շորերով, մանաւանդ մաշված շալվարով և այլն և այլն։

Սրանով ես ուզում եմ ասել, որ չը կարծէք, թէ ես շփոթում էի հեղինակին՝ բանաստեղծի կամ վիպասանի հետ։ Իսկի էլ չէ։

Անա այսպէս էր առաջ, մինչև 1905 թւի աշունը։

Բայց ահա եկաւ այդ թւականը և... ամեն ինչ գլխի վրա եկաւ, մանաւանդ խմբագիրներն ու հեղինակները, ամենից շուտ խմբագիրները և յետոյ, աւաղ, նաև հեղինակները։

Այլևս ոչ մեծ քիթ հարցրին, ոչ խելք, ոչ ճառ, ոչ ճաշ, ոչ խոժոռ դէմք, ոչինչ, այլ միմիայն երեք բուբլու մարկա։ Եւ մեր աշխարհը լցվեց խմբագիրներով՝ կարմիր դէմքով, 25—30 տարեկան, անանցեալ, անանուն, թեթևսոլիկ, հաստ ու բարակ, կարճ ու բարձր և հազար ու մի տեսակ խմբագիրներով, և այնքան լցվեց, այնքան շատացան ու մանրացան այդ տեսակ մարդիկ, որ այնուհետև երբ մի տեղ ժողովվում էին 4—5 մարդիկ, դրանցից երեքը անպատճառ խմբագիր էին։

Եւ կործաւ աշխարհի լազաթը։

Իսկ հեղինակները, դասագիրք գրողները. դա արդէն սարսափելի մի բան է։ Օրինակ, մթէ հնարաւոր էր սրանից մի վեց-եօթ տարի առաջ այսպիսի մի յայտարարութիւն կարդալ։

«Դաղեան ամուսինները շուտով լոյս կընծայեն դասագրքեր.

«1) Ընդհանուր պատմութիւնից.

«2) Բնագիտութիւնից, ֆիզիկայից, քիմիայից, ազգագրութիւնից, պատմագիտութիւնից, քաղաքացիական ուսմունքից և այլն և այլն.

Ну, скажите пожалуйста, это на что похоже?
оптомъ и въ разсрочку?

Կամ թէ՝ Երզնկեան քահանան կազմել է դասագրքեր՝

Բնախօսութիւնից և... Ուսումն Աստուածպաշտութեան, Պատմութիւն Մանկավարժութեան... և Դասաւանդման Խորհուրդներ...

Ինչի՞ է նման...

Եւ եթէ իմանայիք, թէ որքա՜ն ամաչում են դասագիրք կազմողներն իրանց գործից։

Բերեմ մի օրինակ։

Անցեալ օրը պատահում եմ մի ջահել, լաւ տղայի։

— Բարև։

— Բարև։

— Ի՞նչ ես անում,—հարցնում եմ։

— Ոչինչ, — պատասխանում է, — ապրում եմ։

— Ինչպէ՞ս թէ ոչինչ,—վրա է բերում նրա կողքի ընկերը,—չէ՞ որ դու դասագիրք ես կազմել։

Խեղճը, այդ լաւ տղան այնպէս կարմրեց, քրտնեց, որ խեղճս եկաւ։

— Մթէ՞ ճիշդ է,—հարցրի ես,—դասագի՞րք ես կազմում։

— Ասում է էլի, ի՞նչ դասագիրք. հէնց այնպէս. ձմեռը պարապ էի, նստեցի մի բան գրելու. յիշեցի իմ տուած դաս, սկսեցի գրել և... դուրս եկաւ դասագիրք։

Ես չուզեցի մանրամասնութեանց մէջ մտնել և անցայ։

Մի ուրիշը, նոյնպէս լաւ տղայ, որ առաջ միշտ կը մօտենար ինձ, կը բարևէր, այժմ, այս քանի օրերս՝ ինձանից հեռու է փախչում, տեսնելիս փողոցի միւս կողմն է անցնում և ինձ չը տեսնել է ձևացնում։

Հարցրեցի ընկերոջս, թէ ինչ է պատահել այս լաւ տղայի հետ. պատասխանեց.

— Էլ մի՛ հարցնի. անբաղդութիւն։ Դասագիրք է կազմել և այժմ ամաչում է հասարակութեան մէջ դուրս գալ...

Մի ուրիշը, որ պրօֆեսիօնալ դասագիրք կազմող էր, վրդովված ասում էր ինձ.

— Չէ, եղբայր, էս չեղաւ, գրքի բազարը մուրտառվեց. հիմա մնում է մի ուրիշ աւելի նոր և աւելի պատւաբեր բան՝ աւտոմոբիլի շօֆֆեր դառնալ, և երդւում եմ, որ գալ տարի բոլոր դասագիրք կազմողները շօֆֆերներ կը դառնան։

Եւ ահա այսպէս, ճիշդ որ, գրքի էպօսը մուրտառվեց. վերցրէք ձեր ձեռքը լրագրի որ համարը կուզէք և նրա երկու երեսներում կը պատահէք՝ «լոյս տեսաւ, շուտով լոյս է տեսնելու, մամուլի տակ է, վաճառվում է և այլն և այլն դասագրքեր՝ գունաւոր և անգոյն նկարներով, քարտէզներով, նոր ուղղութեամբ, հեղինակի ձեռքով (?) բարեփոխված, կենսաբանական ուղղութեամբ, զարմանալի էժան և մեծ զեղչով, բազմաթիւ յաւելուածներով ու նորագոյն մեթօդներով... դասագրքեր»... Ահա, ընթերցող, թէ ինչ դարձաւ աշխարհքը, և այն՝ 1905 թւից յետոյ... Եւ արի ու սրանից յետոյ հաւատա ընծայիր խմբագրին, հեղինակին, թերթին ու դասագրքին, ուսուցչին, ու աշակերտին...

Սալ-Ման

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Յ. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ՄՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԲԺԻՇԿ
Գ. Ն. ՄԱՂԱՔԵԱՆ
Ներքին եւ երեխայոց հիւանդութիւններ առանձնապէս ՍՏԱՄՈՔՍԻ և ԱՂԻՔՆԵՐԻ հիւանդութիւններ։
Ընդունելութիւն ամեն օր { 12—1 ժ. առաւ. 5—6 ժ. երեկ.
Միքայէլեան փող., № 36, տ. Ճաւճանիձէի։
(ե. հ. կ.) 100—6

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Տ. ԳԷՈՐԳԲԷԳԵԱՆ
Աչքի հիւանդութիւններ
Ընդունելութիւնը ամեն օր
Առաւօտեան ժամը 10—1
Երեկոյեան ժամը 5—7
Վելիամինօվսկայա փող № 8
(օ. մ.) 783. 100—5

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Ս. Ա. ՑԷՅՏԼԻՆ
Ատամների և բերանի խոռոչի հիւանդութիւններ։ Արհեստական ատամներ։
Ընդունել. առաւ. ժ. 9-ից—երեկ. ժ. 7-ը։
Միքայէլեան պր. տ. № 22. (Անկիւն Սեմեօնօվսկայա փ. № 3), մուտքը Սեմեօնօվսկայա փողոցից։
(ե. հ. կ.) 810. 100—2

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
ՍԱՄԱՐՂԱՆԴԻ ՀԱՄԱՐ
ԲԱՀԱՆԱՅ
Առայժմ ժամանակաւոր, միջնակարգ կրթութեամբ, պետական լեզուին տիրապետող։
Պայմանների համար դիմել՝ Самаркандъ, Багдасару А. Газарову.
Չէյրագոր հոգաբարձութիւն
(ա. օ.) 807. 5—5

ՓՈՐՁՎԱԾ ՎԱՐԺՈՒՀԻ
Հայ ընտանիքում ընդունում է օտարաքաղաքացի գիշերօթիկներ և պատրաստում է նրանց բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար մինչև 4 դասարանը. իսկ դպրոց յաճախողների հետ պարապում է կրկնողութեամբ։
Сололаки, Вознесенская ул. № 2, Бугданова.
տո. (կ. հ.) 844 4—1

ԵՐԶՆԿԵԱՆՑ
Գրիգորիս աւագ քահանայի
կազմած ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ
«ՈՒՍՈՒՄՆ ԱՍՏՈՒԱԾՊԱՇՏՈՒԹԵԱՆ»
Հայաստանեայց ս. եկեղեցու. համառօտ դասընթացք հոգևոր և պետ. դպ. համար, նկարներով . . . 50 կ.
«ԲՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ» (ֆիզիօլոգիա) Ֆօսթէրի, նկարներով . . . . . . 30 կ.
«ԴԱՍԱՒԱՆԴՄԱՆ ԽՈՐՀՈՒՐԴՆԵՐ» ուսուցչաց համար . . . . . . 20 կ.
«ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄԱՆԿԱՎԱՐԺՈՒԹԵԱՆ» . . . . . . 1 ր. —
Վաճառվում են կենտրօնական և «Գուտտենբերգ» գրավաճառանոցներում և իր մօտ (20% զեղչով) Грибоѣдовская, 20.
(օ. մ.) 811. 6—2

Լոյս տեսաւ
„ԴԱՍԸՆԿԵՐ“
Առաջին տարվայ
Այբբենարան-ընթերցարան
Բոլորովին նոր ուղղութեամբ
Զարդարված բազմաթիւ գունաւոր պատկերներով
Դասագրքին կից կայ համառօտ բացատրութիւն գործադրողներին։
Կազմեցին
Ա. ՉԻԼԻՆԳԱՐԵԱՆ եւ Տ. ՌԱՇՄԱՃԵԱՆ
Աշխատակցութեամբ Աւ. ԻՍԱՀԱԿԵԱՆԻ։
Ծանօթանալ ցանկացող դասատուները կարող են ձրիաբար ստանալ «Գուտտենբերգ» գրախանութից։ Օտար տեղերից դիմողները պիտի ուղարկեն միմիայն ճանապարհածախքը 10 կ. պօստի մարկայով։
ԿԱԶՄԱԾ
Գինն է 50 կ.
Բոլոր քաղաքների գրավաճառներին զեղչ 25%
Գումարով առնողներին 20 տոկոս զեղչ։ Ցանկացողները դիմեն Թիֆլիս, «Գուտտենբերգ» գրախանութին։
(օ. մ.) 754. 10—7

Կ. Հ. Բ. Ընկ. հրատարակութեամբ
Լոյս տեսաւ
ՍԵԴՐԱՔ ՄԱՆԴԻՆԵԱՆԻ
ՆՈՐ ԱՅԲԲԵՆԱՐԱՆ
(օրգանական մեթօդով)
Գինն է՝ Ուսուցչական մասի՝ 75 կոպ. Աշակերտական մասի՝ 15 կոպ.
Պահեստը գտնվում է Ն. Մատինեանի գրախանութում։ Դիմել՝ Тифлисъ, Эрив. площадь, Книжный Кіоскъ „Паросъ“ Н. Матиняна.
(օ. մ.) 799. 5—3

«ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ.
Վաճառվում են.
Երգեցողութիւնք ս. պատարագի Հայաստանեայց Առաքելական եկեղեցւոյ փոխադրեալ և դաշնադրեալ յերիս ի չորիս ձայնս ի ձեռն Մ. ԵԿՄԱԼԵԱՆԻ, Գինը 10 ր.
(Alto). Երգեցողութ. ս. պատ. վասն քառաձայն խառն խմբի (ի գզեստաւորին քահանայի) գ. 2 ր.
(Basso). Երգեցութ. ս. պատ. վասն եռաձայն արական խմբի (ի զգեստաւորին քահանայի գ. 3 ր.
(Soprano). Երգեցողութ. ս. պատ. վասն քառաձայն խառն խմբի (ի զգեստաւորին քահանայի) գ. 2 ր.
(Tenore). Երգեցողութ. ս. պատ. վասն եռաձայն արական խմբի (ի զգեստաւորին քահանայի) գ. 3 ր.
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ «Гуттенбергъ»։ Գումարով գնողներին մեծ զիջում կը լինի։ Ուղարկելու ծախքը գրախանութի վրա է։
828. (ա. օ.) 5—2

ՔԱՄՈՅԵԱՆ (Նախկին ս. Նշան) ՕՐԻՈՐԴԱՑ ԴՊՐՈՑԻ ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
յայտնում է
ա) Դպրոցը փոխադրվել է ս. Նշան եկեղեցու գաւթից Բեհբութեան փ. № 50.
բ) Բացել է հինգերորդ բաժանմունք (Բ. դասարան)։
գ) Աշակերտուհիների ընդունելութիւն կայ դպրոցի բոլոր հինգ բաժանմունքներում։
դ) Ընդունելութիւնը սկսվում է սեպտեմբերի 1-ից։
ե) Պարապմունքները սկսվելու են սեպտեմբերի 7-ից.
Ծնողներին, անձնական դիմումների համար կարելի է տեսնել տեսչին ամեն օր, օգոստոսի 25-ից, առաւօտեան 10—1 ժամը դպրոցում (Բեհբութեան փ., № 50)։
Վարչութիւն
(ու. շ. կ.) 815. 3—3

Շուշու թեմական դպրոցի բարձր դասարանների համար հարկաւոր են
Բարձրագոյն կրթութեամբ
Երեք հմուտ և փորձած
ՈՒՍՈՒՑԻՉ
1. Հայոց լեզուի և գրականութ. 24 դաս.
2. Ռուսաց լ., ռ. պատմ. և ռ. աշխ. 24 դ.
3. Մաթեմատիկայի 23 դաս.
Ռուսաց լեզուի և մաթեմատիկայի ուսուցիչները կարող են լինել և ինստիտուտաւարտներ։ Դասագինը համալսարանականների համար 50 ր. է, ինստիտուտաւարտներինը՝ 40 ր. Ցանկացողները թող բարեհաճեն անմիջապէս դիմել Շուշի՝ դպրոցի տեսչին կամ հոգաբարձութեանը։
(շ.կ.ե.) 822. 3—2

Գողթանի **ԱԼԱՀԻ** գիւղի համար
ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է
մի ուսուցիչ, տարեկան 400 ր. ռոճիկով, նաև սենեակ, վառելիք, լուսաւորութիւն, ծառայ)։
Դիմել՝ Հին-Նախիջևան, Արամ Գիւրջեանին։
(կ. ե.) 832 2—1

Ծիրքլդայի (Սուխումեան շրջան) Օրթակոն երկսեռ, երկդասեան դպրոցի համար հարկաւոր է չորս ուսուցիչ հետևեալ պայմաններով. ռոճիկ 500-ական րուբլի, բնակարան, լուսաւորութիւն և վառելիք։
Վերոյիշեալ ուսուցիչներից մէկը լինելու է գիմնազիայի և կամ ռէալական շրջանաւարտ. 550 ր. ռոճիկով, վերոյիշեալ պայմաններով։
Դասերը բոլորի համար լինելու է շաբաթական 30 ժամ։
Դիմումները կընդունվեն մինչև օգոստոսի 31-ը։
Մեր հասցէն՝ Сухумъ. поч. ящикъ № 26 Попечителю Г-ну Акопу Зейтуняну.
(կ. ե.) 845 2—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Ա. ՇԱՀՄԱԶԵԱՆԻ կազմած
ՏԱԽՏԱԿ ՀԻՄՆԱԿԱՆ ԳՈՅՆԵՐԻ ՀԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
(Անհրաժեշտ ձեռնարկ հիմնական գոյների և նրանց բաղադրման հետ ծանօթանալու համար)։
Տպագրված է մեծ գիրքով՝ դասարանների և փոքր աշակերտների համար։
Տախտակը կարելի է գնել Թիֆլիսի բոլոր գրավաճառներից և թղթավաճառներից։
(կ. ե. չ.) 836. 3—1

ԳԱՅԻԱՆԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆԻ ՀՈԳԱԲԱՐՁՈՒԹԻՒՆԸ
յայտնում է, որ աշակերտուհիների ընդունելութիւնն սկսված է և կը շարունակվի մինչև օգոստոսի 31-ը Մողնու եկեղեցում առաւօտեան ժամը 10-ից մինչև 12-ը։ Ուսման վճարը 35 ր. տարեկան։ Քննութիւններն ու վերաքննութիւնները օգոստոսի 29-ին և 31-ին։ Շինութեան մի մասը պատրաստ կը լինի և ուսումը կը սկսվի սեպտեմբերի 15-ին։
Հերթապահ հոգաբարձու
Նիկողայոս Տէր-Ղեւոնդեանց
(կ. ե.) 839. 2—1

ՄԻ ԻՆՏԵԼԻԳԵՆՏ ԸՆՏԱՆԻՔՈՒՄ
Ընդունում են գիշերօթիկ աշակերտներ. կարելի է նաև դասերի կրկնութեամբ
Օրբելիանօվսկայա փող., Տելեգրաֆնի տուպիկ, № 4, բնակարան Սիրունեանի։
(կ. ե. հ. շ.) 835. 4—1

ՂՇԼԱՂԻ ծխական միդասեան դպրոցի համար հարկաւոր է մի
ՎԱՐԺՈՒՀԻ,
որը պարապի ռուսաց լեզու, թւաբանութիւն, նկարչութիւն, շաբաթական 24 դաս. 360 ր. ռոճիկ, սենեակ և վառելիք։ Պայմանների մասին դիմել հետևեալ հասցէով.
Б.-Караклисъ, сел. Кишлагъ, учит. М. Казарянцу. (կ. ե.) 834. 2—1

ԾԱԽՎՈՒՄ Է
ՇՈՒՇՈՒ ԳԱՒԱՌՈՒՄ ՄԻ ՀՈՂԱԲԱԺԻՆ
որ բաղկացած է 100 դեսեատինի չափ և որի սահմաններում գտնվում են Շեկէր գիւղը, վարելահող, այգիներ և անտառ։
ՋԵՌՆՏՈՒ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Դիմել՝ Թիֆլիս, ԷԿՕՆՕՄԻԱ տպարանին։
ա. օ. 840. 10—1

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
Տ. ԳԻՒՋԱԼԵԱՆԻ
Դասագիրք
ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ
Մասն I
Անզործարանաւոր աշխարհ և երկիր
103 նկարով։
Դիմել Թիֆլիս, կազմողին, նոյնպէս «Գուտտենբերգ», «Փարոս», և «Կենտրօնական» գրախանութներին։
Գումարով գնողներին 20% զեղչ։
Դասագրքին ծանօթանալ ցանկացող դպրոցները կարող են ձրիաբար ստանալ «Գուտտենբերգ» գրախանութից մի-մի օրինակ։ Օտար տեղերից դիմողները պիտի ուղարկեն ճանապարհածախսը՝ 10 կ. պօստի մարկայով։
(կ. ե. հ. շ.) 837 5—1

ՋԳՐԱՇԷՆԻ
դպրոցում կը բացվի IV բաժանմունք, եթէ թօշակ վճարող աշակերտ-աշակերտուհիների թիւը այդ բաժանմունքում կը լինի 35-ից ոչ պակաս։ Խնդիրները կընդունվեն մինչև ամսիս 27-ը։ Ուսման վարձը այդ բաժանմունքում 15 րուբլի է։
Հոգաբարձութիւն
(կ. ե. չ.) 838. 3—1

Լոյս տեսաւ
ԳՐԻԳՈՐ ՎԱՆՑԵԱՆԻ
„Հայ հեղինակներ“
գիրքը, հեղինակի ձեռքով բարեփոխված և հարստացված (384 էջ)։
Գինն է 1 րուբլի
Դիմել Թիֆլիսի գրավաճառներին։
Մամուլի տակ է «ՀԱՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ», պատկերազարդ, բարեփոխված, Գ. տպագրութեամբ։ (հ. կ.) 734. 10—7

ԿԱՐ ՈՒ ՁԵՒԻ ԵՒ ՁԵՌԱԳՈՐԾԻ

փորձված վարժուհի ցանկանում է հայ ծխ. դպրոցներից մինում պաշտօն ունենալ, կամ թէ խոհարարական մասից: Աւարտել է Պետերբուրգի կար ու ձևի և ձեռագործի ու խոհար. դասընթացքները:

Դիմել՝ Лермонтовская 4. пансіонъ Меликъ-Джанова.

(հ. կ.) 814. 2—2

Մերվի հայոց ծխական դպրոցի համար հարկաւոր է՝ ՄԻ ՎԱՐԺՈՒՀԻ, որ աւանդելու է 12 դաս ռուսաց լ., 6 դ. ձեռագործ և 5 դ. Թւաբանութիւն. ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ 12 դ. հայոց լեզու, 4 դ. կրօնք, 2 դ. հայերէնագիտութիւն, 3 դ. բնական պատմութիւն, 4 դ. վայելչագրութիւն և ՄԻ ՈՒՍՈՒՑԻՉ՝ 10 դ. Թւաբանութիւն, 2 դ. հայոց պատմ., 6 դ. նկարչութիւն և 6 դ. երգեցողութիւն: Վերջինս պիտի պատրաստէ քառաձայն երգեցիկ խումբ: Իւրաքանչիւրին 700 ր. ռոճիկ. ճանապարհածախս, բնակարան և վառելիք մտնում են ռոճկի մէջ: Խնդիրների հետ պէտք է ուղարկել աւարտման և ծառայութեան վկայականները:

Դիմել՝ Мервъ (Закаспійскій край), Ишхану Теръ-Погосову. 3—2

ԳՈՐԻՍԻ „ԿՈՒԼՏՈՒՐԱ" գրավաճառանոցը

յայտնում է ի գիտութիւն Զանգեզուրի հայոց ծխական և պետական դպրոցների յարգելի ուսուցիչներին, որ առաջիկայ 1909/10 ուս. տարում ամենաձեռնտու պայմաններով բաց է թողնում դասագրքեր, տետրակներ և զանազան տեսակի դասական պիտոյքների ընտիր տեսակները մեծ քանակութեամբ, նաև ընդունում է տպարանական պատուէրներ՝ այցետոմսեր, վկայականներ, դասարանական ցուցակներ տպագրել տալու եայլն, համաձայն տեղական տպարանի գների՝ 40% զեղջով: Տարւայ վերջում ամեն մի ուսուցիչ կարող է ստանալ իբրև նուէր մեծ ֆորմատի լուսանկար աշակերտների հետ կամ առանձին:

Ի նկատի ունենալով գրավաճառանոցիս առաջարկած պայմանները, յոյս ունենք, որ յարգելի ուսուցիչները ապագայում գոհ կը լինեն մեզանից:

Հասցէ՝ Герюсы, Книжный магазинъ «Культура». (կ.) 716. 7—5

ՀԱՐԿԱՒՈՐ Է

ՌՈՒՍԱԽՕՍ ՈՒՍՈՒՑԻՉ

Պայմանների մասին դիմել «Մշակի» խմբագրութեան:

(շ.կ.) 824. 2—2

ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ-ՊԱՆՍԻՈՆ երկսեռ մանկանց

Օրբէլ Օրբէլեանցի

(Հիմնված 1844 թւին)

Թիֆլիս, Լերմոնտովսկայա փող., № 1.

Ընդունվում են աշակերտներ, գիշերօթիկ և երթևեկ աշակերտ-աշակերտուհիներ, և պատրաստվում են բոլոր միջնակարգ դպրոցների համար:

Ընդունելութիւնը օգոստ. 23-ից, իսկ ուսման սկիզբը սեպտ. 1-ին:

(20, 23, 25 և 28) 812. 4—2

Ռ. ԽԱՆ-ԱԶԱՏԻ և Գ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ

Նախապատմական մարդը և Հայկական առասպելներ

Գինն է 50 կ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

Գինն է 75 կ.

Պատկերազարդ դասագրքերը 3-րդ և 4-րդ բաժանմունքների, ինչպէս նաև ժողովրդական ընթերցանութեան համար, վաճառվում են «Գուտենբերգ», «Կենտրոնական» և «Փարոս» գրավաճառանոցներում:

805. (օ. մ.) 10—2

ՀԱՇՒԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԻ ԵՒ ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐ. ՄԻՆԻՍՏՐՈՒԹԵԱՆ ԻՐԱՒԱՍՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԳՏՆՎՈՂ

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ ԱԲՐԱՀԱՄԵԱՆԻ

Հեղինակ «Առևտրական, գործարանական և նաւթարդիւնաբերութեան հաշւապահութեան ձեռնարկի», որ ֆինանսների մինիստրութեան ուսումնասիրական բաժնի կողմից ընդունված է իբրև օժանդակ ձեռնարկ առևտրական դպրոցներում և նրանց գրադարաններում:

ՍՈՎՈՐԵՑՆՈՒՄ ԵՒ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒՄ ԵՆ

ԵՐԿՈՒ ՍԵՌԻ անձանց, գործնական ձևով հաշւապահութիւն և ուրիշ մասնագ. առարկաներ:

Կուրսերում բացի սովորական մասնագիտական առարկաներից աւանդվելու են ձրիաբար քաղաքական տնտեսութիւն (политическая экономія) և որոշ վճարով կամաւոր սղագրութիւն (стенографія):

Ընդունելութիւնն ամեն օր, ժամը 4-ից մինչև 7-ը երեկոյեան, 9-ից մինչև 10-ը առաւօտեան: Պարապմունքները սկսվելու են 1909 թ. սեպտ. 15-ից պարբերաբար ամեն 4 ամիս, ամենայն օր ճաշից յետոյ: Ծրագիրն ուղարկվում է ձրի:

Դասընթացքը աւարտողներին տրվում են, ֆինանսների մինիստրութեան թոյլատրած ծրագրի համաձայն, ատեստատներ:

Դրանից անկախ՝ բացված են քիչ պատրաստականութիւն ունեցող անձերի համար առանձին լրացուցիչ և կրկնողութեան կուրսեր ռուսաց լեզւի և Թւաբանութեան համար:

Ցանկացողներին խնդրում են դիմել գրաւոր կերպով կամ անձամբ կուրսերի հիմնադրին Թիֆլիսում. Н. В. Абраамяну. Николаевская ул., № 22, Телефонъ № 744. ամենայն օր:

Վերևում յիշված ձեռնարկը ծախվում է Ռուսաստանի բոլոր գրավաճառանոցներում: Օտարաքաղաքացիները գիրքը գնելու համար կարող են դիմել հեղինակին, առանց պօստի ծախս վճարելու: Գինն է 3 ր. 50 կոպէկ:

(կ. ե. հ.) 710. 20—11

Եալթայի հայոց ծխ.-եկ. երկսեռ միացեալ միդասեան ուսումնարանը որոնում է ՄԻ ՑԵՆԶԱՒՈՐ ՈՒՍՈՒՑԻՉ. աւանդելու է հայոց և ռուսաց լեզուները, Թւաբանութիւն և երգեցողութիւն 2 դաս, շաբաթական ընդամենը 24 դաս. ռոճիկը 600 րուբլի տարեկան: Ցանկացողները դիմելու են ուղղակի հոգաբարձութեան:

Ի դիմաց հոգաբարձութեան

Գանձապահ՝ Յ. Խալըխեան

Քարտուղար՝ Գ. ք. Տուրքչեան

Տ. Մ. ՓԻԼՈՅԵԱՆԻ

Առևտրական գիտութիւնների կուրսերում

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ, ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆ ԵՒ ԱՆԳԼԻԵՐԷՆ

կարդալ, գրել և խօսել սովորեցնում են 8 ամսում տեսական և գործնական պարապմունքների միջոցով. կազմակերպվում են խմբակներ ըստ լեզ. աւարտման վկ. ձեռք բերելու համար: Ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր 10—12 և 4—7 ժամ.:

Միքայէլեան պրոսպ. № 24|4

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեանց կանդիդատ Տ. ՓԻԼՈՅԵԱՆ

808. (չ.ու.կ.) 20—3

ՌՈՒՍԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ!

Ցդամարդկանց հագուստի համար կտորեղէնների շրջանում եղած նորութիւնը «Ճէվիօտ Կոլումբ» կտորն է: Ընդսիսի մի էժան գնով՝ այն է 5 ր. 25 կ., լաւ տեսակից 6 ր. 25 կ., տղամարդկանց ամբողջ կօստիւմի համար, 4 և քառորդ արշին, կտորը ոչնչով չէ զանազանվում արշինը 5—6 ր. արժեցող նոյնատեսակ կտորից և ունի նրա բոլոր յատկութիւնները, այն է՝ ընդարձակ ամրութիւն, գործնականութիւն և չքեղութիւն: Գոյները՝ սև-մուգ, կապոյտ, շագանակագոյն, մոխրագոյն, կամ թէ նոյն գոյները՝ բծերով: Ուղարկվում է պօստով, վերադիր վճարով և առաջ կանխավճարի: Երբ կամ աւելի կտոր պատուիրելուց՝ իւրաքանչիւր կտորին ձրիաբար կղվում է հարկաւոր քանակութեան ստառացու: Առանց բինի, լաւ հրաշխաւորութիւն, եթէ կտորը չը հաւանի՝ յետ է վերցվում: Պահանջները խնդրում եմ հասցէագրել՝

Въ фабрику шерстяныхъ издѣлій ЗИГМУНТА РОЗЕНТАЛЯ г. Лодзь № 15. У.

Թղթակցութիւնները ռուսերէն լեզուով:

(В. 45104) 740. 1—1

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ

Երկսեռ աշակերտների համար.

ՀԱՇՒԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՈՒՐՍԵՐ

Երկսեռ հասակաւ. համար.

ԻՎԱՆ ԶԱԽՐ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Քննութիւնները 24, 28 և 31 օգ.: Պարապ. սեպտ. 1-ին: Խնդրագր. ընդ.: Պար. սեպտ. 15-ից:

(կ. ե,) Աւճալեան և 1-ին Թումանովսկ. փող., ս. տ. № 13. 833. 2—1

Խարկովի ծխ. ուսումնարանի համար պէտք է մի ձայնագրագէտ ՈՒՍՈՒՑԻՉ շաբաթական 22 դասով հայերէն, ռուսերէն և Թւաբանութիւն աւանդելու համար: Ցանկացողը թող դիմէ հոգաբարձութեան և յայտնէ իր պայմանները: Чернышевская, № 5.

794. 3—3

Լոյս տեսաւ

Դ. ԱՂԱՅԵԱՆԻ, Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԻ, ՅՈՎ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ և Վ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ

ընկերակցութեամբ կազմված

ՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ

Հատոր Ա.

ՌՈՒՍԱՀԱՅ ԳՐՈՂՆԵՐ

Դասագիրք ազգային և պետական դպրոցների և ընթերցանութեան գիրք ամեն հայի համար:

Խոշոր հատոր, բաղկացած երկէջանի մեծադիր 696 երեսներից

Հատորի մէջ կան հետևեալ հեղինակներից, մեծ մասամբ ամբողջական գրուածքներ.

Դ. Աղայեան, Յով. Թումանեան, Վ. Փափազեան, Աւ. Իսահակեան, Շիրվանզադէ, Յով. Յովհաննիսեան, Լէօ, Շուշ. Կուրղինեան, Գ. Բաշինջաղեան, Վահ. Միրաքեան, Ատրպետ, Յակ. Յակոբեան, Նար-Դոս, Ա. Ծատուրեան, Աւ. Ահարոնեան, Լ. Մանուէլեան, Մուրացան, Ռ. Պատկանեան, Մ. Նալբանդեան, Րաֆֆի, Ս. Շահազիզ, Պ. Պռօշեան, Խ. Աբովեան և Գ. Սունդուկեան:

Հատորի մէջ կայ իւրաքանչիւր հեղինակի պատկերը և նրա մասին կենսագրական տեղեկութիւններ: Գրքի վերջում համառօտ բառարան: Գրքի շապիկը ներկայացնում է բազմագոյն մի նկար: Տպագրութիւնը մաքուր է և շքեղ:

ՊՕՍՏԻ ԾԱԽՍՈՎ ԳԻՆՆ Է 2 ՌՈՒԲԼԻ 50 ԿՈՊԷԿ

Գումարով գնողներին պահեստում կը լինի 20% զեղջ: Պահեստն է՝ Тифлисъ. Книжн. магазинъ „ГУТТЕНБЕРГЪ".

(ա. օ.) 827 5—2

Լոյս են տեսել և վաճառվում են

ԱՐՏԱՇԷՍ ԱԲԵՂԵԱՆԻ

ԱՇԽԱՐՀԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԱՍԱԳՐՔԵՐԸ

(Փոխադրած և կազմած ըստ Իվանովի, Կրուբէրի և ուր.)

1) Մ ա ս Ն Ա. 4-րդ և մասամբ 3-րդ տարւայ դասընթաց: Բնական աշխարհագրութիւն. Կովկաս և սահմանակից երկիրներ: Աշխարհագր. գրոյցներ: 2-րդ տպագրութիւն, բարեփոխած և ճոխացրած (համաձայն հայոց դպրոցների ծրագրի), 107 նկարով: Գինը՝ 60 կ.:

2) Մ ա ս Ն Բ. Ասիա, Աֆրիկա, Ամերիկա և Աւստրալիա. բազմաթիւ նկարներով (5-րդ տարւայ դասընթաց): Գինը՝ 65 կ.:

Դիմել Թիֆլիս կազմողին՝ Ներսիսեան դպրոց, կամ «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութին: Գումարով գնողներին տրվում է 20% զեղջ: Կազմողից գումարով առնողները ճանապարհածախք չեն վճարում: Գրքերը կարելի է ստանալ նաև կ ա զ մ ա ծ, վճարելով իւրաքանչիւր գրքի համար 10 կ. աւելի:

Լոյս տեսաւ «Երկրի շուրջը» աշխարհ. զրոյցների 1-ին գրքոյկը (հրաբուխ, երկրաշարժ և հէյզեր): Գինը՝ 20 կ.:

Մամուլի տակ է.—Ուղղագրական բառգրքոյկ՝ ուղղագր. կանոններով:

(կ. հ.) 830. 4—1

ԹՒԱԲԱՆԱԿԱՆ ԽՆԴԻՐՆԵՐ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐ

Մոսկվայի քաղաքային դպրոցների ուսուցիչների

Փոխադրեց և յարմարեցրեց հայոց դպրոցների ծրագիրներին

ԱՐՇԱԿ ՍՊԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Առաջին տարի		գինն է 12 կ.
Ա. պրակ (I և II տարի միասին) չորրորդ ենաձացած տպագ.		25 կ.
Բ. պրակ (III տարի) երրորդ տպագրութիւն		30 կ.
Գ. պրակ (IV տարի) երկրորդ տպագրութիւն		30 կ.
Դ. պրակ (V տարի)	Ըստ Շապօշնիկովի և Վալցովի	40 կ.
Ե. պրակ (VI տարի)		50 կ.
Ձեռնարկ Թւաբանութեան		50 կ.

Սոյն բոլոր ժողովածները ընդունված և գործադրվում են մեր գրեթէ բոլոր միջնակարգ հոգևոր և ծխական դպրոցներում:

Գումարով գնողներին 20% զեղջ:

Պատրաստվում է տպագրութեան համար. «Թւաբանութեան դասաւանդումն Ա. և Բ. տարում—մեթօդական ցուցմունքներ ուսուցիչների համար»:

Դիմել Թիֆլիսի «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ» գրախանութին (Тифлисъ, книж. магазинъ „ГУТТЕНЬЕРГЪ"). կամ փոխադրողին՝ Тифлисъ, Абасъ-Абадская площадь.

(կ. չ. ու.) 829. 10—1

ՍՏ. ԼԻՍԻՑԵԱՆԻ, ՅՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆԵԱՆԻ ՈՒ Լ. ՇԱՆԹԻ

ԿԱԶՄԱԾ

ԼՈՒՍԱԲԵՐ

Հայերէնի դասագիրք

Ա. տարի երրորդ տիպ	30 կ.
Բ. տարի, երկրորդ տիպ, բարեփոխ	45 կ.
Գ. տարի, առաջին տիպ	55 կ.
Դ. տարի (տպվում է	65 կ.

Ա. և Բ. տարիներն ընդունված են կովկասեան շրջանի ուսումնարանական հոգաբարձուի կողմից իբր ըև դասագիրք պետական դպրոցի համար:

Գլխաւոր պահեստներն են հետևեալ գրախանութները Թիֆլիսում «ԳՈՒՏՏԵՆԲԵՐԳ», ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ, Բագւում՝ Сотрудникъ, Երևանում Յովհաննիսեանի և Շուշում Բ. Տէր-Սահակեանի:

ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՆԵՐԻՆ ԶԵՂՋ 20%

(կ. ե.) 21—12

Ա. ԱԹԱՆԱՍԵԱՆ

ԴԱՍԱԳԻՐՔ

ԲՆԱԿԱՆ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ

ՄԱՐԴ, ԿԵՆԴԱՆԻ, ԲՈՅՍ ԵՒ ՀԱՆՔ:

Դասընթացք III, IV և V տարիների:

Երկրորդ բարեփոխված տպագրութիւն՝ հայոց ժողովրդական և քաղաքային դպրոցների համար: Բազմաթիւ բնապատմական նկարներով:

ԳԻՆՆ Է 70 ԿՈՊԷԿ

Պահեստը՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ „Гуттенбергъ". Ծախվում է նաև «Կենտրոնական» և ուրիշ գրավաճառանոցներում:

(չ. ու. կ.) 802. 5—2

Առևտրի և արդիւնաբերութեան մինիստր. տնօրինութեան ներքոյ գտնվող

Տ. Մ. ՓԻԼՈՅԵԱՆԻ

Առևտրական Գիտութիւնների Կուրսեր

(Թիֆլիս, Միքայէլեան պրոսպ. տուն № 24|4)

Տալիս են երկսեռ անձերին մասնագիտական առևտրական կրթութիւն: Դասընթացքն աւարտողներին տրվում են ատեստատներ: Առարկաներն են. 1) Հաշւապահութիւն (պարզ, իտալ., գերմ., ֆրանս., ամերիկական, բանկային և գործարանական), 2) Առևտրական Թւաբանութիւն, 3) Քաղաքատնտեսութիւն, 4) Օրէնսգիտութիւն (առևտրական իրաւունք, մուրհակի կանոնադրութիւն), 5) Առևտրական Թղթակցութիւն, 6) Թւաբանութիւն համրիչի վրա, 7) Վայելչագրութիւն, արագագրութիւն (ամենավատ ձեռքի ուղղումն): Առարկաներն ուսուցանվում են Արևմտեան Եւրոպայի առևտրական ակադեմիաների ծրագրով: Ամբողջ տարւայ վճարն է 60 ր.:

Գրելու մեքենայի վրա գրելու դասեր:

ՕՏԱՐ ԼԵԶՈՒՆԵՐ

Զբաղմունքների սկիզբը սեպտեմբերի 15-ին: Խնդիրների ընդունելութիւնը սեպտեմբերի 1-ից ամեն օր ժ. 10—12 և 4—7.

Համառօտ ծրագիրը և կանոնները ձրիաբար տրվում և ուղարկվում են կուրսերի շէնքում:

Կուրսերի հիմնադիր՝ առևտր. գիտութեան կանդիդատ՝

Տ. ՓԻԼՈՅԵԱՆ

(ե.) 774. 20—4

„ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ" ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՌԻԳԱՅՈՒՄ

1888

1857 թ.

Անդրկովկասեան ֆաբրիկային պահեստ ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

ՍՕԼՕԼԱԿՍԿԱՅԱ ՓՈՂ., № 4

ԱՌԱՋԱՐԿՈՒՄ Է ՄԵԾԱՔԱՆԱԿ ԵՒ ՀԱՏՈՎ

Կառքերի համար բէզինէ շիներ.

Աւտոմոբիլների համար անէջմատիկ շիներ. «ԱԼՄԱԶ» (կարմիր).

Վելօսիպեդների համար պնէվմատիկ շիներ.

Աւտոմոբիլ-օմնիբուսների համար խիտ-բէզինէ շիներ.

«ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ» ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ արդիւնաբերած շիները երկար տարիների ընթացքում ճանաչված են իբրև առաջնակարգ և բարձր են կանգնած արտասահմանեան ամենալաւ ֆաբրիկաների շիներից, որի համար վկայում է ոչ միայն նրանց վերաբերմամբ եղած խոշոր պահանջը Ռուսաստանի սահմաններում, այլ և գլխաւորաբար մեծ քանակութեամբ արտասահման արտահանելը:

Հատավաճառութիւն աշխարհի ամենալաւ

ԿՐԿՆԱԿՕՇԻԿՆԵՐԻ „ՊՐՕՎՕԴՆԻԿ"

(№ 3) 0—2

Электропечатня Ав. Мугдусіакопова съ С-ми. Большая Ванкская № 5.